

त्रिवेणी गाउँपालिकाको
वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम
आ.व. २०८१/०८२

(स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ को परिच्छेद ४ को दफा ४.८ को चरण २ को बुँदा २.३ सँग सम्बन्धित)

गाउँसभाको सोह्रौँ अधिवेशनमा
गाउँपालिका अध्यक्ष श्री कर्ण बहादुर बाँठा मगरज्यूबाट
प्रस्तुत गरिएको

त्रिवेणी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
जुगार, रोल्पा, लुम्बिनी प्रदेश

नीति तथा कार्यक्रम

गाउँ सभाका उपाध्यक्षज्यू,
तथा सभाका सम्पूर्ण सदस्यज्यूहरु,

यस गरिमामय सभामा त्रिवेणी गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न पाउँदा मैले आफुलाई गौरवान्वित महशुस गरेको छु । वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका क्रममा गाउँपालिकालाई विभिन्न सुभावा दिनु हुने राजनैतिक दल, संस्थापक जनप्रतिनिधि, पूर्व जनप्रतिनिधि, सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्था, उद्योगी, व्यवसायी, नागरिक समाज, बौद्धिक वर्ग लगायतका सरोकारवाला निकायहरु तथा सम्पूर्ण त्रिवेणी गाउँपालिकाबासी आमा, बुवा, दाजुभाई तथा दिदी बहिनीहरुलाई हार्दिक आभार सहित हामी सबैको तर्फबाट धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

यस अवसरमा नेपालको सार्वभौमसत्ता, स्वाधिनता, भौगोलिक अखण्डता, राष्ट्रिय हित र स्वाभिमानको रक्षा, नेपालको प्रजातान्त्रिक आन्दोलन, राजनीतिक अग्रगमन र लोकतन्त्रको सबलीकरणको क्रममा भएका ऐतिहासिक आन्दोलनमा आफ्नो जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञातअज्ञात महान शहिदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । सदासर्वदा अग्रपंक्तिमा रहेर सार्वजनिक सेवा प्रदान गर्नुहुने जनप्रतिनिधि तथा राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरु लगायतको उच्च प्रशंसा गर्न चाहन्छु ।

सुन्दर, समुन्नत र समृद्ध गाउँपालिका निर्माण गर्ने हाम्रो संकल्प, समस्त गाउँपालिकाबासीको समृद्धिको चाहाना र हामीले निर्वाचनका क्रममा हाम्रा मतदाताहरु समक्ष अभिव्यक्त गरेका प्रतिज्ञाहरु पूरा गर्ने दिशामा आगामी आ.व. २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रमलाई अभिमुख गर्दै त्रिवेणी गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर, समाजवादोन्मुख, सुन्दर र समृद्ध बनाउने **“मेहनती जीवन पद्धति: हाम्रै जीवनको समृद्धि”** भन्ने मुल नाराको आकांक्षा बमोजिम यो नीति तथा कार्यक्रम तयार पारेको छु । यसका लागि दिगो विकासको राष्ट्रिय लक्ष्यहरुको स्थानीयकरण गर्दै गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माण सहित स्थानीय स्रोतको पहिचान र परिचालन गरी समावेशी, जलवायु उत्थानशील तथा दिगो स्थानीय आर्थिक विकास मार्फत समृद्ध गाउँपालिका र सुखी जनताको लक्ष्य हाँसिल गर्न सार्वजनिक, निजी क्षेत्र र समुदायको साभेदारी विकास गरिनेछ । यस गाउँपालिकाको मुख्य पेशाको रूपमा रहेको कृषिलाई व्यावसायिक बनाउन प्रयाप्त सिंचाई सुविधाको प्रबन्ध गर्ने, कृषिमा आधारित उद्यमशिलताको प्रवर्द्धन गर्न सीप विकास तालिम तथा व्यवसाय स्टार्टअप सहयोग उपलब्ध गराउने, खानेपानीको एक घर एक धारा विस्तार गर्ने, दुरदराजका बस्तिहरुमा विद्युतको पहुँच पुऱ्याउने र लक्षित वर्गको आर्थिक सामाजिक सशक्तिकरणका आवश्यकतामा आधारित कार्यक्रमहरुलाई यस नीति तथा कार्यक्रमले प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाएको छ ।

गाउँपालिकालाई उत्कृष्ट शैक्षिक तथा कृषि उत्पादनमा आधारित पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा स्थापित गर्ने, कृषिमा आधुनिकीकरण तथा व्यावसायीकरण ल्याउने, स्वच्छ, सफा र सुन्दर गाउँपालिकाको पहिचान कायम राख्ने र योजनावद्ध बस्ति विकासलाई यस नीति तथा कार्यक्रमले प्रमुख प्राथमिकताको रूपमा लिएको छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी र सामाजिक न्याय तथा संरक्षणका अवसर उपलब्ध गराई शान्ति, सुरक्षा र सु-व्यवस्था सहितको न्यायपूर्ण, समुन्नत, सभ्य र सु-संस्कृत समाज निर्माण गर्न गाउँपालिकाको प्रतिवद्धतालाई नयाँ उचाई प्रदान गरिनेछ । स्थानीय सरकारलाई संविधानले दिएको दायित्व र गाउँपालिकाबासीको समृद्धिको आकांक्षालाई पूरा गर्न गाउँपालिकाले देहायका रणनीति र पक्षहरुलाई केन्द्रमा राखी आगामी आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को यो नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ।

विद्यमान परिवेश

आर्थिक मन्दीले राष्ट्रिय अर्थतन्त्र संकुचन भई संघीय तथा प्रदेश सरकारको राजश्व परिचालनमा प्रभाव पर्न जानुका साथै स्थानीय तहको आर्थिक-सामाजिक विकासमा समेत नकारात्मक असर पुगेको छ। आन्तरिक र बाह्य बसाइसराइका कारण नेपालका गाउँघरहरू सुनसान बस्तीमा रूपान्तरित हुन पुगेका छन्। उब्जाउ खेतबारी बाँझो हुन पुगेका छन्। यस सन्दर्भमा युवालाई देश भित्रै रोजगारीका अवसर सृजना गर्ने र ग्रामीण क्षेत्रको बसाइलाई आकर्षक बनाउने चुनौती हामी सबैको साभा मुद्दा हुन पुगेको छ।

यस विशिष्ट परिस्थितिमा हामीले हाम्रो अर्थतन्त्रलाई पुनर्उत्थानशील क्रियाकलाप मार्फत अगाडि बढाउदै तीव्र र दिगो आर्थिक विकास गरी समृद्धिको मूल लक्ष्य हाँसिल गर्नु परेको छ। यसका लागि गाउँपालिकामा स्थानीय आर्थिक विकासका कार्यक्रमलाई विशेष जोड दिनुपर्ने भएको छ। सेवा प्रवाहलाई थप प्रभावकारी बनाई सुशासनको अनुभूति जनमानसमा ल्याउन गाउँपालिकाको क्षमता विकास गर्न समेत अपरिहार्य छ। यसका लागि विद्युतीय प्रणालीलाई सेवा प्रवाहमा व्यापक बनाउनु पर्ने अवस्था देखिन्छ।

महत्वपूर्ण प्रयास, अवसर तथा चुनौतीहरू

स्थानीय सरकारको रूपमा रहेको यस गाउँपालिकाबाट त्रिवेणीवासीहरूले राखेका अपेक्षा पूरा गर्न सम्पूर्ण जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको निरन्तर र भगिरथ प्रयत्न रही आएको छ।

यसै सन्दर्भमा विकास र समृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिका लागि गाउँपालिकामा देहाय बमोजिमका अवसरहरू रहेका छन्-

१. सबै वडामा सडक, विद्युत, टेलिफोन तथा इन्टरनेट पूर्वाधारको पहुँच हुनु,
२. आफ्ना अधिकार क्षेत्रका विषयमा ऐन, कानून तर्जुमा, योजना तर्जुमाको अभ्यास हुनु,
३. बालश्रम मुक्त स्थानीय तह घोषणा भई बालमैत्री स्थानीय शासनको लागि आधार तयार हुनु,
४. गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरूको काममा सहयोग तथा सहजीकरण गर्न सबै वडामा टोल विकास संस्था गठन हुनु,
५. सबै विद्यालयमा प्रयाप्त भौतिक पूर्वाधार निर्माण कार्य तथा बालबालिकाको बसाइको प्रभावकारी व्यवस्थापन हुँदै जानु,
६. कृषि सडकको विस्तार, तरकारी संकलन केन्द्र तथा हाटबजार निर्माणका कारणले उत्पादित कृषिजन्य उत्पादनको बजारसम्म सहज पहुँच स्थापित हुनु,
७. मुख्यमन्त्री नवप्रवर्तन साभेदारी कोषसँगको साभेदारीमा युवा रोजगार तथा स्वरोजगारीको लागि दिगो कृषि परियोजना जस्ता ठूला परियोजना लागु हुनु,

त्यसैगरी विकास र समृद्धिको लक्ष्य प्राप्तिका लागि गाउँपालिकामा देहाय बमोजिमका चुनौतीहरू रहेका छन्-

१. रोजगारोन्मुख शिक्षाको विकास गर्नु,
२. बजारको सूचना कृषकलाई समयमा उपलब्ध गराउनु,
३. प्राकृतिक स्रोत तथा नदीजन्य पदार्थका अत्यधिक दोहन रोक्नु,
४. जलवायु उत्थानशील तथा उपयुक्त भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरी लागु गर्नु,
५. वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाको सीप तथा पूँजीलाई उच्चम विकासमा उपयोग गर्नु,
६. व्यावसायिक कृषकको संख्या वृद्धि गर्नुका साथै युवा जनशक्तिलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गर्नु,
७. सडक पूर्वाधारको दिगो विकासमा आधारित निर्माण तथा मर्मत संभार पद्धतिको विकास गर्नु।

नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाका आधारहरू

नेपालको संविधानमा स्थानीय शासन सम्बन्धी उल्लेख भएको नीतिगत व्यवस्था, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा स्थानीय तहले आवधिक, वार्षिक तथा रणनीतिक योजनाहरू बनाई लागू गर्दै जानुपर्ने प्रावधान, राष्ट्रिय योजना आयोगले जारी गरेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ तथा सोह्रौँ आवधिक योजनाको मूलभूत पक्षहरू अनुसार विभिन्न चरणको सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तयार गरिएको छ । सोह्रौँ योजना, दिगो विकास लक्ष्य, २०३० को मार्गचित्र, राजश्व परामर्श समितिको प्रतिवेदन, सरोकारवालाहरूको राय सुझाव, विगतका असल अभ्यासहरू, गाउँपालिकाद्वारा कार्यान्वयनमा ल्याइएका कानूनी प्रावधान समेतलाई ध्यानमा राखी यो नीति तथा कार्यक्रम ल्याइएको छ ।

गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माणको लागि गाउँपालिकाबासी आम उपभोक्ता, सर्वसाधारण जनता, उद्योगी-व्यवसायी, सामाजिक संघसंस्था, विकास साभेदार निकायहरू लगायतको निरन्तर सहयोग रहदै आएको छ । गाउँपालिकाको सर्वाङ्गिक विकास र सुशासनको लागि जनप्रतिनिधिहरूले दायित्व स्पष्ट दृष्टिकोण सहित अगुवाई गर्ने हो, प्रशासनिक संयन्त्रले त्यसलाई प्राविधिक तथा कानूनी ढाँचाभित्र आवद्ध गराउने हो र आम नागरिकहरूले साथ सहयोग, सुझाव दिने हो । जनसहभागीताको क्षेत्रमा गाउँपालिकाले कायम गरेको गौरवमय इतिहासलाई अक्षुण्ण राख्दै शासकीय प्रबन्धमा जवाफदेहिता, पारदर्शिता, गुणस्तरीयता सुनिश्चित गरिनेछ ।

संघ तथा प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान एवं वित्तीय हस्तान्तरणको उच्चतम र प्रभावकारी परिचालन एवं उपयोग गर्दै वित्तीय आत्मनिर्भरता कायम गर्न प्रयत्न गरिनेछ । जनताको सार्थक सहभागिताका माध्यमबाट पारदर्शिता र जवाफदेहितालाई प्रवर्द्धन गर्दै समृद्ध, समावेशी, सुरक्षित, स्वावलम्बी र सुशासित समुदाय निर्माण गर्ने यो नीति तथा कार्यक्रमले उद्देश्य लिएको छ ।

पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

सडक, भवन, पुल तथा विद्युत तर्फ

चालु आर्थिक वर्षमा गाउँपालिकाका सबै वडा कार्यालय लगायतका स्थानहरुमा सर्वयाम गाडी चल्ने गरी सडक पूर्वाधारलाई थप सदृढ गरिएको छ। चालु आर्थिक वर्षको हालसम्म जुगार निगालपानी सडकको १.०५ कि.मि. कालोपत्रे विस्तार, जगरबोट हाञ्जवाड सडकको ८०० मि. कालोपत्रे स्ट्रक्चर निर्माण, ७.५ कि.मि. ग्राभेल सडक, २६.३ कि.मि. कच्ची सडक निर्माण र ३२.२ कि.मि. सडक मर्मत गरिएको छ। गाउँपालिकाको विशेष पहलमा अलपत्र अवस्थामा रहेको जुगार त्रिवेणी पहुँच मार्ग निर्माणको कार्यले समेत यसै वर्षदेखि गति लिएको छ। बहुवर्षीय योजनाको रूपमा रहेको नुवागाउँ सभाहलको यस वर्षको निर्माण कार्य तोकिएको समयमा सम्पन्न गर्ने तयारी रहेको छ।

पुल तथा भोलुङ्गे पुलतर्फ वडा नं. २ मा १ वटा र वडा नं. ७ मा १ वटो मोटरेवल कल्भर्ट निर्माणको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ। त्यसैगरी वडा नं. २ र ७ को सिमानामा पर्ने ढोलिडाँडा ट्रस पुलको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ भने वडा नं. ६ को काउलाबोट ट्रस पुल र वडा नं. २ को मरवाड भोलुङ्गे पुलको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ।

यस अवधिमा विद्युत तर्फ पुरानो पोलहरुमा ६३ कि.मि. विद्युत तार तथा ११ वटा शाखा पोल खरिद गरी सातै वडामा विद्युत विस्तारको कार्य सञ्चालनमा रहेको छ। साथै यस वर्ष वडा नं. १ को सिवाडधारा, वडा नं. २ को ढोलिडाँडा र राइपाल, वडा नं. ३ को छाप, वडा नं. ४ को भेवाड, मन्भ्याड र कोप्रडखोला, वडा नं. ६ को चोरखोला, ज्वावलखोला र वडा नं. ५ तथा ७ का केही समस्या भएका स्थानमा विद्युत सुचारु गरिएको छ। सातै वडाका विभिन्न स्थानमा खानेपानी निर्माण तथा सिंचाई विस्तार गरिएको छ।

सामाजिक विकासको क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

स्वास्थ्य तर्फ

त्रिवेणी गाउँपालिकाले जिल्लास्तरमा स्वास्थ्य सूचकहरुको आधारमा उत्कृष्ट गाउँपालिका घोषणा हुन सफल भएको छ। गाउँपालिकाको गौरवको योजनाको रूपमा रहेको १५ शैचाको प्राथमिक अस्पतालको निर्माण कार्यले समेत यसै वर्षदेखि गति लिएको छ, जसमा हालसम्म २५ प्रतिशत निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ। वडा नं. ७ स्थित गैरीगाउँ स्वास्थ्य चौकीको भवन निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ। यसै वर्षमा वडा नं. २ र ७ मा ल्याब सेवा तथा ढोरेनी र दहवनमा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई सञ्चालनमा ल्याइएको छ। त्यसैगरी चालु आर्थिक वर्षमा यस गाउँपालिकालाई पूर्ण खोप सुनिश्चितता र दिगोपनायुक्त गाउँपालिका घोषणा गरिएको छ।

शिक्षा, युवा तथा खेलकुद तर्फ

गाउँपालिकाले यस वर्षको जिल्लास्तरीय राष्ट्रपति रनिड शिल्ड प्रतियोगितामा गाउँपालिकाले पुनः दोस्रो स्थान हाँसिल गरेको छ भने एथ्लेटिक्सलाई पालिका खेल घोषणा गरिएको छ। वडा नं. ५ स्थित जन जागृति नमुना मा.वि. जुगारको भवनमा दुई तला थप र फिल्ड निर्माणको कार्य सम्पन्न भएको छ। गाउँपालिकाका सबै सामुदायिक विद्यालयहरुलाई अनुगमन गरी मानकमा आधारमा भण्डा वितरण गरिएको छ। यस वर्ष पनि गाउँपालिकाबाट २६ जना शिक्षण स्वयंसेवक व्यवस्थापन गरिएको छ।

यसै वर्षदेखि १२ वटा विद्यालयहरूमा लागु गरिएको बहुकक्षा बहुस्तर शिक्षणलाई सुदृढ गरिएको छ । त्यसैगरी पालिकास्तरीय खेल मैदानमा ट्रस तथा शौचालय निर्माण गरिएको छ । गाउँपालिकाका ३० जना युवाहरूलाई सिकर्मी डकर्मी तालिम प्रदान गरिएको छ । त्यसैगरी चालु आर्थिक वर्षमा बहुकक्षा बहुस्तर शिक्षण सम्बन्धी तालिम, EMIS सम्बन्धी तालिम, बाल विकास सहजकर्ताहरूको क्षमता विकास तालिम, विज्ञान प्रतिभा पहिचान कार्यक्रम, कक्षा ८ को परीक्षा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सञ्चालन गरिएको छ । शिक्षक दरबन्दी मिलानको कार्यारम्भ गरिएको छ । शिक्षक दरबन्दी मिलान गरी पठनपाठनलाई थप प्रभावकारी बनाइएको छ । यस वर्ष ३ वटा आइसिटी र २ वटा विज्ञान प्रयोगशाला निर्माण गरिएको छ ।

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण तर्फ

गाउँपालिकामा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवस्थामा सुधार हुँदै गएको छ । यस वर्षको JESI Audit मा गाउँपालिकाले ८८.५ अङ्क प्राप्त गरेको छ । अबका महिला: उम्दा महिला परियोजना अन्तर्गत लोक सेवा आयोग तथा शिक्षक सेवा आयोग तयारी कक्षा सम्बन्धी अभिमुखीकरणमा सहभागी भएका २९ जना महिलाहरूले यस वर्ष नि.मा.वि. तहको लाइसेन्स प्राप्त गरेका छन् । छोरीहरूको गुणस्तरीय जीवन निर्माणको लागि उम्दा छोरी कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइएको छ । महिला, बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालय, काठमाडौँको आर्थिक सहयोगमा वडा नं. ५ मा ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्र र वडा नं. ७ मा महिलाहरूको जीविकोपार्जन कार्यक्रम अन्तर्गत कोदो खेती कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइएको छ । बालश्रम मुक्त स्थानीय तहको दिगोपनाको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ ।

त्यसैगरी सातै वडाका सात जना शिल्पी समुदायका व्यक्तिहरूलाई आरन सुधार सहायता उपलब्ध गराइएको छ भने लैङ्गिक हिंसा विरुद्धको १६ दिने अभियानका क्रममा २० वटा सामुदायिक विद्यालयहरूमा बालविवाह न्यूनीकरण, मदिरा तथा लागु पदार्थ दुर्व्यसन र साइबर अपराधका सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ । साथै महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक तथा अपाङ्गता भएका व्यक्ति लक्षित विभिन्न कार्यक्र तथा घुम्ति शिविर सञ्चालन गरिएको छ । चालु आर्थिक वर्षको हालसम्म करिब ४,२९४ जना सामाजिक सुरक्षाका लाभग्राहीहरूलाई रु. ६,७१,८२,१६७/- रकम वितरण गरिएको छ ।

आर्थिक विकासको क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

कृषि तथा पशुपंक्षी तर्फ

चालु आर्थिक वर्षमा कृषक तथा कृषक समूहहरूलाई ३६ वटा मिनि ट्रेलर, १ वटा मल्टिक्रप थ्रेसर, २० वटा ब्रस कटर, ३२० थान क्यारेट र १२ थान धान ओसाउने मेसिन वितरण गरिएको छ । त्यसैगरी २४ क्विन्टल आलु, २७ क्विन्टल आलु, १.५ क्विन्टल मकैको बिउ, १६३ बोट ओखर र ४२२ बोट किवि वितरण गरिएको छ । वडा नं. ७ मा एक तरकारी संकलन केन्द्र र एक सिंचाई ट्याङ्की निर्माण साथै वडा नं. १ मा कृषि नर्सरी निर्माण गरिएको छ भने १७ जनालाई मिनि ट्रेलर मर्मत तालिम र २१ जनालाई विमा अभिकर्ता तालिम प्रदान गरिएको छ । गाउँपालिकाका सातवटै वडामा मेलमा नास्पाती कलमी गरिएको छ भने उत्कृष्ट कृषक पुरस्कार कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ ।

पशुपंक्षी क्षेत्र तर्फ नियमित रूपमा पशुपंक्षी चेकजाँच सेवा सञ्चालन र निःशुल्क औषधी वितरण गरिएको छ । चालु आर्थिक वर्षको हालसम्म ५० गाई, ९० भैंसी र ५ बाखामा कृतिम गर्भाधान र १६० कुकुरमा बन्ध्याकरण गरिएको छ । त्यसैगरी १३,००० बाखामा पिपिआर खोप र ४०० कुकुर बिरालोमा रेबिजको खोप लगाएको छ भने ६,००० गाईभैंसीमा लम्पी स्किनको उपचार, ४,००० गाईभैंसीमा खोरेत उपचार गरिएको छ । खाद्य वस्तुहरूको गुणस्तर सुनिश्चितताको लागि बजार अनुगमन गरिएको छ ।

गाउँपालिकाको वडा नं. १ र ७ मा गरी २ वटा डालेघाँस स्रोत केन्द्र स्थापना, ५ वटा माछापालन पोखरीमा कमनकार्प, ग्रासकार्प र विगहेड जातका माछाका १७,००० भुरा वितरण, १० वटा बोयर कोका वितरण, २ वटा बाखा पकेट क्षेत्र स्थापना गरिएको छ । त्यसैगरी ३ वटा बाखाखोर सुधार र ५४ भकारो सुधार गरिएको छ । हालैका दिनमा गाउँपालिका खसी, बंगुर र भैंसीको मासु र अण्डामा आत्मनिर्भर हुँदै गएको छ । यसै अवधिमा गाउँपालिकाभर महामारीको रूपमा देखिएको लम्पी स्किन रोगलाई नियन्त्रण गर्न समेत सफलता प्राप्त भएको छ ।

उद्योग तथा पर्यटन तर्फ

चालु आर्थिक वर्षमा ६४ जना उद्यमीहरु आधुनिक प्रविधि प्राप्त गरी स्तरोन्नती भएका छन् भने ३१ जना नयाँ उद्यमी सिर्जना भएका छन् । जसमध्ये १० जनाले सिलाईकटाई, ९ जनाले सिजन अनुसारको अचार बनाउने र १२ जनाले सिस्नो धुलो पाउडर र सर्वोत्तम पिठो बनाउने तालिम प्राप्त गरेका छन् । पर्यटनतर्फ शिवगुफा पर्यटकीय क्षेत्रको डिपिआर तयार गरी पूर्वाधार निर्माण कार्य अगाडी बढाइएको छ । गाउँपालिकाको विभिन्न स्थानमा प्याराग्याङ्गिङको सम्भाव्यता परीक्षण सफलतापूर्वक सम्पन्न गरिएको छ ।

सहकारी तथा रोजगार तर्फ

चालु आर्थिक वर्षमा पनि कृषि सहकारीहरु मार्फत किसानहरुलाई सहूलियतमा रासायनिक मल उपलब्ध गराई मलको अभाव हुन दिइएको छैन । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम मार्फत गाउँपालिकाका ७५ जना व्यक्तिहरुको लागि १०० दिनको रोजगारी प्रदान गरिएको छ । १८ जना दोस्रो पटक वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिहरुलाई पुनः श्रम स्वीकृतिको लागि सहजीकरण गरी प्रदान गरिएको छ । साथै वैदेशिक रोजगारीमा मृत्यु भएका २ जना व्यक्तिका परिवारलाई आर्थिक सहयोग गरिएको छ ।

वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापन तर्फ

हालसम्म १७६ जना फुसको छानो भएका परिवारलाई जस्तापाता वितरण गरी सुरक्षित आवास निर्माण सम्पन्न गरिएको छ । गाउँपालिकाको विभिन्न वडाका १८ जना आगलागी पीडित परिवारहरुलाई राहत वितरण गरिएको छ । बाढी तथा पहिरो नियन्त्रणको लागि ह्युम पाइप, ग्याबिन जाली तथा एच.डि.पि.ई. पाइप वितरण गरिएको छ भने ३२ जना भूकम्प पीडित परिवारलाई राहतको लागि सम्बन्धित निकायहरुमा सिफारिस गरिएको छ । आगलागी नियन्त्रणको लागि आवश्यक कार्य गरिएको छ ।

सुशासन तथा संस्थागत विकासको क्षेत्रमा भएका उपलब्धी

चालु आर्थिक वर्षको जेठ मसान्तसम्म गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय तथा वडा कार्यालयतर्फ गरी करिब रु. ८५,५९,६५३।७६ आन्तरिक राजश्व संकलन भएको छ । कुल रु. ५,७०,८५६।८२ रकम राजश्व संकलन गरी वडा कार्यालय तर्फ वडा नं. ७ पहिलो स्थानमा रहेको छ ।

गाउँपालिकाले गत आर्थिक वर्षको स्थानीय तह संस्थागत क्षमता स्वमूल्याङ्कन (LISA) मा ८०.७५ अंक र वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कन (FRA) मा ८१.०० अङ्क प्राप्त गरेको छ । मुख्यमन्त्री नवप्रवर्तन साभेदारी कार्यक्रम अन्तर्गत मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रीपरिषद्को कार्यालय, लुम्बिनी प्रदेश र यस गाउँपालिकाले साभेदारी गरी युवा रोजगारी तथा स्वरोजगारीको लागि दिगो कृषि परियोजना सञ्चालनमा ल्याइएको छ । गाउँपालिकाको सातवटै वडा कार्यालय, नेर्पा बजार क्षेत्र र नेर्पा स्वास्थ्य चौकीमा सिसि क्यामरा जडान गरिएको छ । गाउँपालिकाको डिजिटल प्रोफाइल निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

आगामी आ.व. २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम

गाउँ सभाका सदस्यज्यूहरु,

अब म आगामी आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गर्दछु-

सौच :

- सामाजिक न्यायसहितको आर्थिक विकास, न्यायोचित वितरणसहितको आर्थिक समृद्धि हाँसिल गरी समुन्नत गाउँपालिका निर्माण गर्ने ।

लक्ष्य :

- दीगो, एकीकृत र सन्तुलित विकासका माध्यमबाट सम्पूर्ण त्रिवेणीबासी जनताको जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार ल्याउने ।

उद्देश्य :

- स्थानीय आर्थिक विकासमा योगदान दिने रणनीतिक एवं दिगो पूर्वाधार विकासको अवधारणालाई अवलम्बन गर्ने ।
- विद्यालयको शिक्षण पद्धति तथा शैक्षिक पूर्वाधारको समयानुकूल सुदृढीकरण गरी दक्ष र प्रतिष्पर्धी जनशक्ति उत्पादन गर्ने ।
- त्रिवेणीबासी जनतालाई प्रभावकारी आधारभूत स्वास्थ्य, एक घर एक धारा सहितको स्वच्छ खानेपानी, विद्युतीय उर्जाको सुनिश्चिता गर्ने ।
- आर्थिक र सामाजिक रुपमा पछाडी परेका वर्ग तथा समुदायको सशक्तिकरण, समावेशीकरण तथा मूलप्रवाहीकरणलाई विशेष जोड दिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- तुलनात्मक लाभका क्षेत्रमा लगानी केन्द्रित गरी आधुनिकीकरण सहितको कृषि व्यवसाय, पशुपंक्षीपालन तथा जडिबुटी उत्पादन, संरक्षण तथा बजारीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।
- सुशासन सहितको प्रविधिमैत्री, प्रभावकारी, नतिजामुखी सार्वजनिक सेवा प्रवाहको व्यवस्थापन गर्ने ।

अपेक्षित उपलब्धी :

- पालिकाको केन्द्र जोड्ने मुख्य पहुँच मार्गहरुमा कालोपत्रे विस्तार हुनुको साथै हाल विद्यमान सडक सञ्जालको स्तरोन्नती हुनेछ ।
- विद्यालयहरुमा शिक्षण सिकाइका नविनतम पद्धति तथा प्रविधि कार्यान्वयनमा आई बालबालिकाहरुले जीवनोपयोगी र व्यवहारिक शिक्षा प्राप्त गरेका हुनेछन् ।
- विकट टोलबस्तीहरुमा एक घर एक धारा सहितको स्वच्छ खानेपानीको आपूर्ती व्यवस्था हुनेछ, भने खेतीयोग्य जमिनमा सिंचाई सुविधाको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ ।
- कृषकहरु तुलनात्मक रुपमा उच्च प्रतिफल दिने, बेमौसामी तथा अर्गानिक कृषि उपजको उत्पादनमा आकर्षित भई कृषि क्षेत्रले आर्थिक क्रियाकलापहरुलाई चलायमान बनाउनेछ ।
- आर्थिक तथा सामाजिक रुपले पछाडी परेका वर्ग तथा समुदायको जीवनस्तरमा गुणात्मक परिवर्तन हुनुका साथै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको अवस्थामा सुधार भएको हुनेछ ।
- प्रविधिमैत्री सेवा, एकीकृत घुम्ती सेवा, चुस्त प्रशासनिक सेवाको माध्यमबाट जनताको घरदैलोमा स्थानीय सरकारको अनुभूति दिलाइनेछ, भने सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण, गुनासो सुनुवाई, सेवाग्राही सन्तुष्टी सर्भेक्षणको माध्यमबाट सुशासनमा अभिवृद्धि गरिनेछ ।

नीति तथा कार्यक्रम प्राथमिकताहरु

आगामी आ.व.२०८१/०८२ को लागि नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जमा प्रक्रियालाई आवधिक, वार्षिक, रणनीतिक, विषय क्षेत्रगत अल्पकालीन, मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन योजनाले लिएका लक्ष्यहरूसँग सामञ्जस्यता कायम गरी गाउँपालिकाबासीहरुको आवश्यकता परिपूर्तीमा केन्द्रीत बनाउन तथा उपलब्ध स्रोत, साधन तथा संरचनाको अधिनमा रही अधिकतम लाभ हाँसिल गर्न तपसिल बमोजिम प्राथमिकताका आधारहरु निर्धारण गरिएको छ-

- आर्थिक विकास तथा गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने,
- जीवनस्तर सुधार, आम्दानी वृद्धि र रोजगारी सिर्जनामा प्रत्यक्ष सहयोग दिने,
- उत्पादनमूलक, छिटो प्रतिफल प्राप्त हुने र औद्योगिक विकासलाई प्रवर्द्धन गर्ने,
- महिला, बालबालिका तथा पिछडिएको वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने,
- दिगो तथा सन्तुलित विकास, वातावरण संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्न सघाउ पुऱ्याउने,
- स्थानीय स्रोत साधन र सीपको अधिकतम प्रयोग हुने, आत्मनिर्भरताको विकास गर्ने,
- लक्षित वर्गको उत्थान, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण अभिवृद्धि हुने,
- प्रत्यक्ष रुपमा जनसहभागिता जुट्ने, स्वयंसेवा परिचालन गर्न सकिने तथा लागत कम लाग्ने,
- गाउँपालिकाका मुख्य सडक तथा कृषि सडक बाह्रै महिना सञ्चालन हुने गरी मर्मत गर्ने,
- त्रिवेणी उज्यालो कार्यक्रम, प्रशासकीय भवन तथा गौरवका आयोजनाहरुलाई प्राथमिकता दिने,
- बनेका सडकको स्तरोन्नती तथा चक्रपथ बाहेकका नयाँ ट्राक निर्माण कार्यलाई निरुत्साहित गर्ने,
- मितव्ययी प्रशासन विकास गरी सेवा प्रवाह, संस्थागत विकास तथा सुशासनमा योगदान पुऱ्याउने,
- भौगोलिक अवस्थिति अनुसार उत्पादन विशेषमा आत्मनिर्भर भई पहिचान प्रवर्द्धन गर्ने,
- जनताको प्रत्यक्ष सरोकारका क्षेत्रहरु तथा गाउँपालिकाले आवश्यक देखेका अन्य विषयहरु ।

विषय क्षेत्र र उप-क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रमहरु

आर्थिक विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

- स्थानीय आर्थिक विकासलाई योजनावद्ध रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । यस अन्तर्गत स्थानीय प्रतिस्पर्धी वस्तु वा सेवाको पहिचान गरी ती वस्तु वा सेवाहरूको समग्र मुल्यशृङ्खला (उत्पादन देखि बजारीकरणसम्म) मा गाउँपालिका, निजी क्षेत्र, सहकारी र समुदाय समेतको सहकार्यमा स्थानीय आर्थिक विकासका योजना अन्तर्गतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछन् ।
- स्थानीय सम्भाव्यताका आधारमा विभिन्न क्षेत्रलाई पकेट क्षेत्र घोषणा गरी दाँते ओखर, आलु, टिमुर, आरुबखडा, पलम, खमानी, नास्पाती, सुन्तला, कागती, किवि, कफी आदीको उत्पादनलाई व्यावसायिक बनाउँदै टिमुर खेतिलाई विशेष पकेट क्षेत्रको रूपमा लगिनेछ ।
- नवप्रवर्तन र उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गर्न स्टार्टअप इकोसिस्टमको विकास गर्न उद्यमशाला सञ्चालन गरिनेछ । यस अन्तर्गत स्थानीय आर्थिक विकास पूर्वाधार निर्माण, आर्थिक सशक्तिकरण तथा वित्तीय साक्षरता सहितको सीप विकास, उद्यमशीलता विकास तथा नवउद्यमशीलता प्रवर्द्धन र विशिष्टकृत वस्तुको उत्पादन तथा बजारीकरण समेटिनेछन् ।
- पर्यावरणमा आधारित पुनरुत्पादक कृषि प्रविधि- उन्नत कम्पोष्ट मल, जैविक भोल मल र विषादी, गड्यौला मल, कोशेवाली खेती प्रवर्द्धन, बालीचक्र प्रविधि, मिश्रित तथा अन्तरबाली, छ्यापो प्रविधि, बाली विविधिकरण आदी र जलवायुमैत्री कृषि उत्पादनलाई प्राथमिकतामा राखी प्रवर्द्धन गराइनेछ ।

क. कृषि सम्बन्धी

- गाउँपालिकालाई कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउँदै निर्यातमुखी कृषि उत्पादनमा जोड दिन रणनीतिक कृषि प्रणालीको विकास तथा तुलनात्मक लाभका क्षेत्रहरू पहिचान गरी प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता भएका कृषि उत्पादनमा जोड दिइनेछ ।
- कृषि पेशालाई वैज्ञानिक, सम्मानित, मर्यादित, टिकाउ र व्यावसायिक बनाउने रणनीति लिइनेछ । सो को लागि उत्पादनमा आधारित अनुदान, प्रोत्साहन तथा लागत साभेदारी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कार्यनीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- रैथाने बालीहरूको विउ संरक्षण, खेती विस्तार र बजारीकरणको लागि विशेष प्रबन्ध मिलाइनेछ । गाउँपालिका भ्रमण गर्ने यात्रु तथा आन्तरिक र बाह्य पर्यटकहरूलाई स्थानीय उत्पादनका परिकारहरू उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- संघीय र प्रदेश सरकार तथा विकास साभेदार निकायहरूसँगको सहकार्यमा माटोको स्वास्थ्य तथा प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ । प्रत्येक वडामा शिविर सञ्चालन गरी त्यहाँको लागि उपयुक्त हुने बालीको सिफारिस गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- व्यावसायिक कृषि पकेट क्षेत्रमा सिंचाई, कृषि सडक, विद्युतिकरण, कृषि बजार, गोदाम घरहरूको पूर्वाधार निर्माण गरिनेछ । दहवनस्थित कोल्ड स्टोर सञ्चालनको लागि सम्बन्धित निकायहरूमा पहल गरिनेछ । स्थानीय उत्पादनलाई प्रोत्साहित गर्न निगालपानीमा कोल्ड च्याम्बर सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- तरकारी निकासी तथा अन्य सामानको थोक बिक्रीको लागि त्रिवेणी गाउँपालिकामा भित्रिने साना तथा ठूला गाडीहरू वार्षिक रूपमा सूचीकृत हुने व्यवस्था लागू गरिनेछ ।

- उत्पादन लागत, थोक तथा खुद्रा मूल्य विश्लेषण गर्दै स्थानीय उत्पादनलाई मूल्य श्रृंखलामा आवद्ध गर्दै लगिनेछ । अन्तरपालिका साभेदारी कार्यक्रम अर्न्तगत स्थानीय उत्पादनलाई आदानप्रदान गरिनेछ ।
- कृषकहरुलाई सर्वसुलभ र सहज रुपमा बिउबिजन, रासायनिक मल, प्राङ्गारिक मल उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । गाउँपालिकाका कृषि हाट बजारलाई सुदृढीकरण गरिनेछ ।
- कृषि पकेट क्षेत्र विस्तारको लागि एक वडा एक उत्पादन क्लष्टर खेतीलाई प्राथमिकतामा राखिनेछ । उच्च मुल्यका फलफूल, तरकारी तथा अन्नबालीको पकेट क्षेत्र पहिचान तथा सघन कृषि क्षेत्र निर्धारण गरिनेछ । यस वर्ष लसुन र आलु खेती कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सिंचाई सुविधा नपुगेको खेतीयोग्य जमिनमा सिंचाई सुविधा पुऱ्याउनको लागि साना सिंचाई तथा सहकारी सिंचाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कृषकहरुको लागि अन्तर जिल्लास्तरीय कृषि अध्ययन तथा अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- खेतीयोग्य जमिनको खण्डीकरणलाई निरुत्साहित गरिनेछ । बागवानी कार्यक्रमलाई लक्षित गरी उत्पादनयोग्य भाँगो तथा अल्लो खेतीलाई प्रोत्साहन गरीने साथै बाँभो जग्गामा फलफूल खेती गरिनेछ । खेतीयोग्य जमिनलाई बाँभो राख्ने जग्गाधनीलाई आर्थिक जरिवाना गरिनेछ ।
- रैथाने जातका फलफूल तथा खाद्यान्न उत्पादनको व्यावसायीकरण गरी सो मा आधारित पेय पदार्थ प्रशोधन तथा उत्पादनलाई प्रोत्साहित गर्दै ब्राण्डिङ गरी बजारीकरणमा जोड दिइनेछ । भाँगोलाई व्यावसायिक रुपमा उत्पादन गरिनेछ ।
- किसानहरुले उन्नत बिउबिजन भनी खरिद गरेका बिउहरुबाट समेत प्रयाप्त प्रतिफल नआएकोले यस क्षेत्रको प्रमुख खाद्यान्न बालीको रुपमा रहेको मकै र आलुको बिउ उत्पादनमा गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउन बिउ उत्पादन सहयोग कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- जुगार र बुढागाउँमा खेती हुने जुगारी चामलको उत्पादन प्रवर्द्धन तथा प्रचारप्रसारको लागि जुगारी धान, त्रिवेणीको पहिचान कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- आफ्नो उत्पादन, आफ्नै उपयोग भन्ने मूल नाराका साथ उद्यम विकास कार्यक्रम मार्फत गाउँपालिका स्तरीय कोशेली घर तथा हाट बजार सञ्चालन गरी स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण गरिनेछ ।
- प्रत्येक घरधुरीले आफ्नो जग्गाभिन्न अनिवार्य रुपमा कम्तिमा २० वटा फलफूलका बिरुवा रोप्नुपर्नेछ । आगामी आ.व. मा उक्त कार्यक्रम वडा नं. १ र २ मा सञ्चालन गरिनेछ । साथै ५ नं. वडामा लिची खेती विस्तार गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका मुख्य नाकाहरुमा नापतौलको लागि धर्मकाँटा राखी गाउँपालिकाबाट हुने निकासीलाई नियमन गर्ने कार्यलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- एक वडा एक कृषि प्राविधिक (ओ.भी.ओ.टी.) कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । साथै बाली बिमालाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

ख. पशुपंक्षी सम्बन्धी

- पशु सेवा केन्द्र तथा वडास्थित पशु सेवा कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाईहरुबाट बाह्रै महिना पशु स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित औषधीहरु कृषकहरुले खोजेकै समयमा सर्वसुलभ र निःशुल्क रुपमा उपलब्ध गराउन सकिने गरी औषधी खरिद तथा भण्डार गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- पौरखी किसानको हात, स्थानीय सरकारको साथ भन्ने मुल नारा लिई गाउँपालिकालाई दुग्ध उत्पादनमा आत्मनिर्भर बनाउन दुग्ध प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । अति विपन्न किसानहरुलाई व्यवसाय सञ्चालन गर्न अनुदानको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- स्थानीय जातका गाई तथा भैंसीको नश्ल सुधार गरी हावापानी सुहाउँदो उन्नत जातको विकास गर्न कृतिम गर्भाधारण सेवालाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै कृषकहरुलाई प्रतिलिटर दुग्ध उत्पादन गरेवापत रु. १ का दरले उत्पादन प्रोत्साहन उपलब्ध गराइनेछ ।
- गाउँपालिकामा दुग्ध तथा दुग्धजन्य उद्योग सञ्चालन, भण्डारण तथा बजारीकरणको लागि वडास्तरमा क्रमशः साना दुग्ध संकलन केन्द्र स्थापना गरिनेछ । स्थानीय गाईको संरक्षणको लागि शिवगुफा क्षेत्रमा गौशाला सञ्चालन गरिनेछ ।
- कृषि अनुदानलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन तथ्याडकमा आधारित किसान परिचय-पत्र दिइनेछ । पशु विमा तथा बजारीकरण कार्यक्रमलाई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- कृषि उपजको आयात प्रतिस्थापनको नीति लिई कृषि तथा पशुपालनलाई आधुनिक प्रविधिमा आधारित तुल्याउँदै व्यावसायीकरण गरिनेछ । यसका लागि आधुनिक कृषि औजारहरुमा अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सबै कृषकहरुलाई कृषक समूह तथा कृषि सहकारीहरुमा आवद्ध हुन प्रेरित गरिनेछ । अनुदानको लागि मात्र समूह दर्ता गर्ने परिपाटीलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- व्यक्तिगत, सहकारी तथा सामुहिक साभेदारीमा कुखुरा, बाखा, बंगुर, भैंसी, मौरी तथा माछा लगायतको पशुपंक्षी पालनको व्यवस्था गरी स्वरोजगारी श्रृजना गर्ने तथा निर्वाहमुखी कृषि पद्धतिलाई स्तरोन्नती गरी अर्थोपार्जन तर्फ उन्मुख गराइने अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
- कृषि तथा पशुपंक्षी उत्पादनको स्वच्छता तथा गुणस्तर कायम राख्न आवधिक रुपमा बजार तथा बिक्री केन्द्रको अनुगमन र नियमनका कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ । मासु पसल तथा बधशालाहरुको पूर्वाधार स्तरोन्नती गरी स्वास्थ्य मापदण्डमा आधारित तुल्याइनेछ ।
- कृषकहरुको भेडा बाखामा हुने संक्रमण तथा बाह्य परजीवि नियन्त्रणका लागि एक वडा एक डिपिड ट्याङ्क निर्माण कार्य सञ्चालनको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- पशुपालन व्यवसायमा विविधीकरण तथा व्यावसायीकरण गर्न पशु तथा कृषिको प्रदर्शनी आयोजना गरी उत्कृष्ट कृषक प्रोत्साहन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिई उत्कृष्ट किसानका असल अभ्यासहरु संवादद्वारा प्रचारप्रसार गरिनेछ ।

ग. उद्योग, वाणिज्य, रोजगारी तथा वित्तीय क्षेत्र सम्बन्धी

- स्थानीय कृषि उपज तथा क्रसर लगायतका प्राकृतिक स्रोतमा आधारित उद्योगहरुको सम्भाव्यता अध्ययन गरी सार्वजनिक निजी साभेदारीमा उद्योग स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- उच्चम विकास कार्यक्रम मार्फत गाउँपालिकामा रोजगारी सिर्जना गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्न महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योग तथा व्यवसायहरुलाई प्रोत्साहत गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।
- आफ्नै श्रोत साधनको पहिचान: आफ्नै श्रम र सीपको सम्मान कार्यक्रम मार्फत आन्तरिक उत्पादनलाई बढवा दिई आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यात प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

- उद्यमीहरूलाई सहयोग पुर्याउन नेपाल सरकारद्वारा स्वीकृत गरिएको प्रति घण्टा/प्रतिदिन पारिश्रमिक उपलब्ध हुनेगरी ग्रामीण विकास सहजकर्ताहरू परिचालन गरिनेछ ।
- **उद्यमशिलता विकास कार्यक्रम** मार्फत बेरोजगार युवाहरूलाई परिचालन गरी गाउँपालिकाका कृषकहरूका कृषि तथा पशुपंक्षी सम्बन्धी व्यवसायको स्तरीकरण सहयोग गरी प्रतिस्पर्धात्मक वस्तुहरूको व्यावसायिक उत्पादन र बजारीकरण गरिनेछ ।
- लगानीमैत्री नीति तथा औद्योगिक पूर्वाधार सुदृढीकरण गर्दै उद्योग तथा पर्यटनको विकासको नीति लिइनेछ । गाउँपालिकामा सार्वजनिक निजी साभेदारीमा **औद्योगिक ग्राम** सञ्चालन गर्न र प्रत्येक वडामा साना उद्योग स्थापना गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- **रोजगारी सिर्जना**का लागि प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गरिनेछ । कार्यक्रम मार्फत कार्य गर्ने व्यक्तिलाई सुरक्षा सामग्रीका साथै आवश्यक औजारको समेत व्यवस्था गरिनेछ ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न प्राकृतिक रूपमा धेरै पाइने मेलको रुखमा उन्नत जातका नासपति कलमी कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा विदेशमा गई विशिष्ट सीप तथा दक्षता हाँसिल गरेर फर्केका युवा जनशक्तिलाई उनीहरूले ल्याएको रेमिट्यान्सको उपयोग समेत हुने गरी आयमूलक तथा सीपमूलक कार्यक्रम सञ्चालनका लागि प्रोत्साहन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा उपलब्ध हुने कच्चा पदार्थलाई प्रयोग गरी सञ्चालनमा ल्याइएका घरेलु र साना उद्योगहरूलाई प्रवर्द्धन गर्न तथा नयाँ उद्योगहरू स्थापनाको लागि आवश्यक पूर्वाधार विकास, तालिम, सहूलियत तथा बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सुरक्षित आप्रवासन (सामी) परियोजना मार्फत वित्तीय साक्षरता शिक्षालाई अभियानका रूपमा सञ्चालनका साथै वैदेशिक रोजगारीमा गएका युवाहरूको तथ्याङ्क संकलन तथा विश्लेषण गरी वैदेशिक रोजगारको रेखाङ्कन गरिनेछ ।
- वैदेशिक रोजगारीमा जान चाहने व्यक्तिहरूलाई आवश्यक सूचनाहरू उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ । साथै वैदेशिक रोजगार बोर्डबाट उपलब्ध गराइने आर्थिक सहायता वितरण कार्यमा सहजीकरण गरिनेछ ।
- मदिराजन्य पदार्थको सेवन तथा बेचबिखनलाई निरुत्साहन गरिनेछ । खाद्यवस्तु, सुर्तीजन्य, मदिराजन्य तथा विषादीजन्य वस्तुको एकै स्थानबाट बिक्री गर्ने कार्यलाई निरुत्साहित गरिनेछ ।
- सीपमूलक तथा व्यवसायोन्मुख तालिम पाएका व्यक्तिहरूको एकीकृत लगत राखी उद्यमीहरूको स्तरोन्नती तथा अनुगमन मूल्याङ्कन गरिनेछ ।
- व्यावसायिक सोंच विकास सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । उद्यमीहरूको घरधुरी सर्वेक्षण गरी तथ्यांक अद्यावधिक गरिनेछ ।
- उद्यमको लागि सहकारी मार्फत लगानी गर्न कोषको स्थापना गर्न पहल गरिनेछ । साथै सहकारी, लघुवित्त तथा वित्तीय संस्थाहरूको ऋण लगानी तथा अन्य सेवा प्रवाहको सम्बन्धमा गाउँपालिकाबाट अनुगमन तथा नियमन सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- व्यक्तिगत तथा लघुवित्तीय ऋणको विकल्पमा सहूलियत ब्याजदरमा उत्पादनमुखी क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न दाता कोष, बचत कोष र बिउ पूँजीको लागि घुम्ति कोष खडा गरिनेछ ।

- लघुवित्तीय संस्थाहरूबाट जथाभावी रूपमा ऋण लिने र लगानी गर्ने कार्य गर्ने व्यक्तिहरूलाई कानून बमोजिम कारबाही गरिनेछ ।
- उपभोक्ताको हकहित तथा अधिकार संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्न बजार अनुगमन गरी उपभोक्ताको हित विपरित क्रियाकलापमा संलग्नलाई कारबाहीको दायरामा ल्याइनेछ ।
- चेक बाहेकको नाम र रकम उल्लेख नगरी खाली चेक लिई मनोमानी तथा मिटर ब्याज लगाउने व्यक्तिलाई कानून बमोजिम कारबाही गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा रहेका असंगठित क्षेत्रका मजदुरहरूको तथ्याङ्क संकलन तथा अभिलेख व्यवस्थापन गरी निजहरूको रोजगार र निजहरूको हित प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । एक घर एक रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- युवा रोजगारी मार्फत गाउँपालिकामा उत्पादित मकैबाट कर्न फ्लेक्स तयार गरी बजारीकरण गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- निजी क्षेत्र, संघसंस्था, समाजसेवी लगायतको सहयोगमा आयआर्जन कोष खडा गरी परिचालन गरिनेछ । साथै त्यस्ता दानी व्यक्ति तथा संस्थाहरूलाई गाउँपालिकाबाट सम्मान गरिनेछ ।

घ. पर्यटन सम्बन्धी

- पर्यटन मार्फत आर्थिक समृद्धि हाँसिल गर्न पर्यटन गुरुयोजना निर्माण गरी पर्यटन पूर्वाधार निर्माणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । गाउँपालिकाका बहुआयामिक सम्भावनायुक्त पर्यटकीय क्षेत्रको जिल्ला, प्रदेश हुँदै देश र विदेशमा प्रचारप्रसार गर्न **भिडियो डकुमेन्ट्री निर्माण** गरिनेछ ।
- अन्तरिक पर्यटन प्रवर्द्धन गर्न तथा ग्रामीण क्षेत्रको आयआर्जनमा वृद्धि गर्न गाउँपालिकाको हाञ्जाबाड, निगालपानी, गाड तिला र त्रिवेणीमा होम स्टे सञ्चालन गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- तिलास्थित सशस्त्र प्रहरी बेस क्याम्पसँग समन्वय गरी जनयुद्ध स्मृति राष्ट्रिय संग्रहालयको प्रचारप्रसार मार्फत आन्तरिक पर्यटकलाई आकर्षित गरी स्थानीय रोजगारी सिर्जना तथा गाउँपालिकाको राजश्वमा वृद्धि गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका विभिन्न रमणीय, दर्शनीय तथा पर्यटकीय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण स्थलहरूमा आधारभूत पूर्वाधारको विस्तार गरिनेछ । पर्यटकीय स्थलहरूको प्रचारप्रसारका लागि डकुमेन्ट्री प्रसारण र ब्रोसरहरूको वितरण गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका मुख्य स्थान, चोक र प्रवेशद्वारहरूमा पर्यटकीय क्षेत्रको परिचय सहित पर्यटक आकर्षण गर्न डिजिटल डिस्प्ले राखिनेछ ।
- गाउँपालिकाका शिवगुफा, लभपार्क, धनखानी, पैयुँचौर, गामाकोटको बराह क्षेत्र, चबीचौर, मोराबाड, भुतछहरा गुफा, बयलडाँडा, चौरपानी, द्वारपानी, निगालपानी गुप्ती देह, काग्रिथाना, थुर्पा लेक, चोलिफिजे, शिव मन्दिर-ताराखोला, जयबाबा मन्दिर, तिखिनभिर सिद्धडरा, बखुर र टप पार्कलाई **प्रकृतिमा आधारित ग्रामीण पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास** गरिनेछ ।

ड. सहकारी सम्बन्धी

- गाउँपालिकाभिन्न स्थापना हुने कृषि समूह, निजी फर्म र सहकारीहरूको दर्ता, कार्य क्षेत्र अनुमति सञ्चालन, नियमन जस्ता विषयहरूलाई व्यवस्थित ढंगले अधि बढाइनेछ ।
- सहकारीको मूल्यमान्यतामा आधारित भई रोजगारी सिर्जना, पूँजी परिचालन र सेवा प्रवाहको क्षेत्रमा उत्कृष्ट कार्य गर्ने सहकारी संस्थालाई प्रोत्साहन गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।

- विभिन्न गैरसरकारी संस्थाहरूले त्रिपक्षीय सम्झौताका आधारमा स्थानीय सहकारीहरूलाई उपलब्ध गराएको रकमबाट गाउँपालिकालाई बुझाउनुपर्ने रकम नबुझाएको सम्पूर्ण रकम असुल गरी गाउँपालिकाको बालबालिका कोषमा जम्मा गरिनेछ ।

सामाजिक विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

क. शिक्षा

- “गाउँपालिकाको अबको लक्ष्य: उत्कृष्ट शैक्षिक गन्तव्य” भन्ने नाराका साथ आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षालाई थप गुणस्तरीय तुल्याउन गाउँपालिकाको सातवटै वडामा **एक वडा एक नमुना विद्यालय** कार्यक्रमलाई निरन्तरता तथा आवश्यकता अनुसार थप गरिनेछ ।
- बालबालिकाहरूमा नैतिकता, इमान्दारिता, अनुशासन र नेपाली मौलिक संस्कारको विकास गरी सुयोग्य नागरिक उत्पादन गर्न सबै विद्यालयहरूमा संस्कार सहितको शिक्षामा विशेष जोड दिइनेछ ।
- सबै विकासको केन्द्र बिन्दु मानव विकास रहेको र मानव विकासको आधार बाल विकास भएकोले बाल विकास केन्द्र नभएका विद्यालयहरूमा बाल विकास कक्षा क्रमशः थप गरिनुका साथै बालविकास केन्द्रका पूर्वाधारको सुदृढीकरण गरिनेछ ।
- शैक्षिक उपलब्धी तथा कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनको आधारमा पुरस्कार र दण्ड गर्ने पद्धतीको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि विद्यालयको प्रधानाध्यापकले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतसँग, शिक्षकले सम्बन्धित विद्यालयको प्रधानाध्यापकसँग र विद्यार्थीहरूले पनि सम्बन्धित विषय शिक्षकसँग कार्य सम्पादन करार सम्झौता गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- खुला विद्यालय शिक्षा नीति अवलम्बन गरी १५ वर्ष मुनिका Over Aged बालबालिकाहरू तथा १५ वर्ष माथिका पढ्ने चाहना भएका बालबालिकाहरूलाई आधारभूत तह कक्षा ८ र १० कक्षा परीक्षामा समेल बनाउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकाका जेहेन्दार तथा विपन्न परिवारका छात्रछात्राहरूको पालिकास्थित प्राविधिक शिक्षामा पहुँच वृद्धि गर्न **प्राविधिक शिक्षा अध्ययन छात्रवृत्ति** कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । विज्ञान विषयका जनशक्ति उत्पादन गर्नको लागि कक्षा ११ र १२ मा विज्ञान विषय पठनपाठन हुने विद्यालयलाई एकमुष्ट अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।
- गाउँपालिकास्थित विद्यालयबाट एस.ई.ई. मा सबैभन्दा बढी जी.पी.ए. ल्याउने एक छात्र र एक छात्रालाई उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि **छात्रवृत्ति** उपलब्ध गरिनेछ । पालिकास्तरीय आधारभूत तह (कक्षा-८) मा उत्कृष्ट हुने एक/एक जना छात्रा छात्रालाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- विद्यालय शिक्षा बेरोजगार उत्पादन गर्ने थलोको रूपमा विकास भैरहेको वर्तमान परिवेशमा गाउँपालिकाका सबै सामुदायिक आधारभूत, माध्यमिक विद्यालय तथा क्याम्पस तहमा **पढ्दै कमाउँदै कार्यक्रम** सञ्चालन गर्न बजेटको निरन्तरता गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको एक मात्र स्नातक तहको अध्यापन हुने नव नेपाल क्याम्पसमा प्राविधिक संकाय थप गरी बहुमुखी क्याम्पसको रूपमा स्तरोन्नती गर्न, आवश्यक दक्ष जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयानुकूल शैक्षिक प्राज्ञिक वातावरण निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- अंग्रेजी माध्यमबाट शिक्षा दिन इच्छुक सामुदायिक विद्यालयलाई प्रोत्साहन दिई सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर कायम गरिनेछ ।

- गाउँपालिकाका सामुदायिक आ.वि. र प्रा.वि. मा भएको शिक्षक दरबन्दीको अभावलाई परिपूर्ती गर्न लागि **चिनौं आफ्नो माटो, बनाऔं आफ्नै गाउँ** अभियान अन्तर्गत कार्यान्वयनमा ल्याइएको शिक्षण स्वयंसेवक कार्यक्रमलाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको स्थानीय शिक्षा पाठ्यक्रम तर्जुमा गरी लागु गरिनेछ । त्यस्तो पाठ्यक्रममा अतिरिक्त क्रियाकलाप र विविध समुदायका जातीय तथा सांस्कृतिक पहिचानहरुको बोध गराउन अवलोकन भ्रमण पद्धतिबाट अभ्यास कक्षा र प्रयोगात्मक शिक्षा दिन जोड दिइनेछ ।
- शैक्षिक क्रियाकलापहरुलाई व्यवस्थित र क्रमबद्ध बनाउन तथा विद्यालयमा विद्यार्थीहरुको अन्तरनिहित प्रतिभालाई प्रस्फुटन गर्नका लागि विद्यालयमा प्रयाप्त मात्रामा अतिरिक्त क्रियाकलापहरुको सञ्चालनको सुनिश्चितता कायम गर्न **शैक्षिक क्यालेण्डर**को निर्माण गरी प्रभावकारी कार्यान्वयनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयहरुलाई प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षालयका रूपमा विकास गर्ने नीति लिइनेछ । विद्यालयको आयआर्जनका दायराहरुमा वृद्धि गर्न विद्यालयमा तरकारी, फलफूल तथा जडिबुटी उत्पादनको लागि प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ । नर्सरी तथा फार्म सञ्चालनको लागि आवश्यक अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- शैक्षिक प्रणाली मै रूपान्तरण ल्याउन पाठ्यक्रम विकास, पठनपाठनको व्यवस्थापन, अतिरिक्त क्रियाकलाप व्यवस्थापन, शैक्षिक पात्रो व्यवस्थापन, अद्यावधिक स्रोत व्यवस्थापन, विद्यालय-अविभावक बिचको सञ्चार व्यवस्थापन, अनलाईन शिक्षण तथा सिकाइ र दस्तावेजीकरण लगायतका क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रभावकारी उपयोग गर्न सबै सामुदायिक विद्यालयहरुमा शैक्षिक व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (EMIS) को प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- विद्यालयको लेखा प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन सूचना प्रविधिमा आधारित लेखा व्यवस्थापन प्रणालीलाई मा.वि. मा अनिवार्य गरी क्रमशः आ.वि. तथा प्रा.वि. मा विस्तार गरिनेछ ।
- शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न तथा समयानुकूल बनाउन प्रधानाध्यापक तथा विषयगत शिक्षकको क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी तालिमहरु निरन्तरता गरिनेछ । कक्षा ११ र १२ अध्यापन सम्बन्धी तालिम आवधिक रूपमा सञ्चालन गर्न समेत सम्बन्धित निकायमा पहल गरिनेछ ।
- शतप्रतिशत भर्ना अभियान मार्फत् भर्ना भएका विद्यार्थीहरु टिकाउनका लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । शतप्रतिशत विद्यालय भर्ना वडा घोषणा हुन बाँकी वडाहरुलाई आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई यसै वर्ष घोषणा गरिनेछ ।
- प्राविधिक धार तथा कक्षा ११ र १२ मा शिक्षा, विज्ञान तथा मानविकी विषय सञ्चालनमा रहेका विद्यालयहरुमा देखिएको विद्यार्थी अभावलाई पूर्ति गर्न गाउँपालिकाले अन्य छिमेकी गाउँपालिकासँग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।
- विद्यालयहरुलाई गुणस्तरीय र जीवनोपयोगी सिकाई केन्द्र बनाउन विद्यालय नक्साङ्कन गरी भौगोलिक दुरी र न्यूनतम् विद्यार्थी संख्याको आधारमा समायोजन गरिनेछ । आवधिक रूपमा शिक्षक दरबन्दी मिलान गरिनेछ । दरबन्दी मिलान गर्दा घरपायकलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- प्रत्येक सामुदायिक विद्यालयका कक्षा १ देखि ५ सम्मका विद्यार्थीहरुका लागि सञ्चालित दिवा खाजा कार्यक्रमलाई थप व्यवस्थित बनाउन विद्यालय हाताभिन्न खाजाघर (क्यान्टिन) निर्माण गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ । साथै दिवा खाजामा स्थानीय स्तरमा उत्पादित खाद्य वस्तुको प्रयोगलाई अनिवार्य गरि विद्यालय हाताभिन्न जङ्ग फुड निषेधित गरिनेछ ।

- गाउँपालिकाका माध्यमिक तथा आधारभूत विद्यालयहरूमा विज्ञान प्रयोगशाला तथा आई.सी.टी. ल्याब स्थापना कार्यक्रमलाई क्रमशः विस्तार गरी शिक्षण सिकाई क्रियाकलापलाई आधुनिक प्रविधिमा आवद्ध गर्दै लगिनेछ । **पढ्ना नै अगुवा** भन्ने मुल नाराका साथ विद्यालयहरूमा वाचनालय, ई-लाइब्रेरीको व्यवस्था गरी पढ्ने संस्कृतिको विकासमा जोड गरिनेछ ।
- आधारभूत तह (कक्षा-८) को वार्षिक परीक्षाको सञ्चालन, व्यवस्थापन र प्रमाणीकरण गरिनेछ । कक्षा ८, १० का विद्यार्थीहरूको नतिजा सुधारको लागि अभिभावकहरूसँग साभेदारी गरी आवासीय, अर्ध आवासीय व्यवस्था गरी अतिरिक्त कक्षा कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइनेछ । कक्षा ११ र १२ को परीक्षालाई व्यवस्थित गरिनेछ ।
- ग्रामीण क्षेत्रका सामुदायिक विद्यालयहरूको सिकाई उपलब्धी कमजोर हुँदै गइरहेको अवस्थालाई सन्तुलनमा राख्न तथा विद्यालय सञ्चालनको लागि विद्यालय-समुदाय बीच प्रभावकारी साभेदारी कायम गर्न **सचेत अभिभावक हामी: गुणस्तरीय शिक्षामा लगानी** भन्ने नाराका साथ अभिभावक शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- टोलबस्तीहरूमा आएको जनसांख्यिक परिवर्तनको कारण क्रमिक रूपमा विद्यार्थी संख्या न्यून हुँदै गएका विद्यालयले सञ्चालनमा रहेको माथिल्लो तह स्थगित गर्न चाहेमा त्यस्ता विद्यालयको बाँकी तहको शैक्षिक तथा भौतिक सुदृढिकरणको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभिन्न सञ्चालनमा रहेका दुई वा दुईभन्दा बढी विद्यालयहरू एक आपसमा समायोजन हुन चाहेमा त्यस्ता विद्यालयहरूलाई गाउँपालिकाबाट प्रोत्साहन स्वरूप अनुदान रकमको व्यवस्था गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ । साथै समायोजन भई सकेका विद्यालयहरूलाई प्रोत्साहन गर्न बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- अंग्रेजी, गणित, विज्ञान र सामाजिक विषय पढ्ने विद्यार्थीको नतिजा सुधारको लागि सम्बन्धित विषयका शिक्षकले एक निःशुल्क अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन गर्ने गरी **हामी सक्छौं** अभियान सञ्चालनमा ल्याइनेछ । तोकिएको कक्षामा शतप्रतिशत विद्यार्थी उत्तीर्ण गराउने शिक्षकलाई पुरस्कृत गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- बालश्रम, बालविवाह, बालविज्याई तथा विद्यालय छोड्ने दर न्यूनीकरणका क्रियाकलापलाई विद्यालय शिक्षासँग आवद्ध गरी अगाडी बढाइनेछ । विद्यार्थीहरूलाई मनोपरामर्श दिने व्यवस्था मिलाइनेछ । परिपक्व उमेरमा विवाह गर्ने जोडीलाई सम्मानित गरिनेछ ।
- अपाङ्गता भएका तथा सुस्त मनस्थिति भएका बालबालिकाको शिक्षाको हक सुनिश्चित गर्न एउटा स्रोत विद्यालय स्थापना गरी विशेष कक्षा सञ्चालनमा ल्याइनेछ । विद्यालयहरूको भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्दा बालमैत्री तथा अपाङ्गतामैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ ।
- सबै विद्यालयहरूमा लैङ्गिक सम्पर्क व्यक्तिको व्यवस्था, सुभाष पेटिकाको स्थापना, उजुरी तथा गुनासो सुनुवाईको व्यवस्था मिलाई **विद्यालय सुशासनका औजार**हरूलाई कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ । विद्यालयहरूले बजेट पारित गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्नेछ ।
- सबै सामुदायिक विद्यालयहरूलाई आर्थिक तथा प्रशासनिक अनुशासनका न्यूनतम मापदण्डलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न नियमित अनुगमन, सुपरीवेक्षण गरिनुका साथै लेखापरीक्षण, सामाजिक परीक्षण तथा सार्वजनिक परीक्षण गर्न विद्यालयहरूलाई जवाफदेही बनाइनेछ ।
- करार कर्मचारी तथा शिक्षकहरूलाई योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध गर्न आवश्यक कार्यविधि बनाई प्रक्रिया अगाडी बढाइनेछ ।

- गाउँपालिका तथा वडास्तरीय बालक्लब सञ्जालहरूलाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिनेछ । विद्यालयमा रहेका बालक्लबहरूलाई परिचालन गरी बालश्रम, बालविवाह, बालविज्याई तथा विद्यालय छोड्ने दर न्यूनीकरण गर्न सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू निरन्तरता गरिनेछ ।
- विद्यालयमा वित्तीय सुशासन कायम गर्नको लागि अनलाइन लेखा तथा सम्पति व्यवस्थापन प्रणालीको विकास गरी शिक्षक तथा विद्यालय कर्मचारीहरूको पारिश्रमिक सोभै सम्बन्धित व्यक्तिको खातामा जम्मा हुने प्रणाली अनिवार्य लागु गरिनेछ ।
- शिक्षक लामो विदा बस्दा हुने शैक्षिक क्षतीलाई पूर्ती गर्न मौज्जात शिक्षकबाट कक्षा सञ्चालन गर्दै उक्त शिक्षकले उपस्थित भएपछि अतिरिक्त कक्षा सञ्चालन गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधारका लागि गाउँपालिका स्तरको विज्ञ समूह निर्माण गरी परिचालन गरिनेछ । विषयगत शिक्षकहरूको अन्तरविद्यालय घुम्ती सिकाई बैठक आयोजना गरिनेछ ।

ग. युवा तथा खेलकुद सम्बन्धी

- युवा उद्यमशिलता विकासका कार्यक्रमहरू मार्फत युवालाई “विदेश हैन बिजनेस” भन्ने भावना जागृत गराई स्वरोजगार उन्मुख गराइनेछ ।
- विपन्न, गरिब र सुकुम्बासी परिवारका युवाहरूलाई जे.सी.वी. तथा स्काभेटर चालक तालिम, इलेक्ट्रोनिक्स सामग्री मर्मत, इलेक्ट्रिसियन, ब्युटिपार्लर लगायतका तालिम प्रदान गरी जीविकोपार्जनमा सहजीकरण गरिनेछ ।
- युवा बेरोजगारी न्यूनीकरणका लागि सरकारी, गैरसरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको समन्वय र सहकार्यमा सीप तथा उद्यमशील क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका तथा वडास्तरीय युवा सञ्जालहरूलाई पुनर्गठन गरी सक्रिय बनाइनेछ । साथै नमुना युवा गाउँसभा सञ्चालन गरी युवाहरूको सरकार सञ्चालन सीप अभिवृद्धि गराइनेछ ।
- खेलकुदको विकास गर्न विभिन्न खेलहरूका लागि एक वडा एक खेल मैदान लगायतका खेल पूर्वाधार र शौचालय निर्माण तथा मर्मत सम्भार गरिनेछ । विषयगत खेल पुरस्कार राशीहरू स्थापना तथा दिगो व्यवस्थापन गर्दै जाने नीति लिइनेछ ।
- खेलकुदलाई स्वास्थ्य र मनोरञ्जनसँग जोड्दै गाउँपालिकामा खेलकुदको विकास र प्रवर्द्धन गर्न त्रिवेणी कप प्रतियोगिताको आयोजना गरिनेछ । खेलाडीहरूलाई बाह्य प्रतियोगितामा सहभागी हुन जानको लागि समेत आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- विभिन्न किसिमका दुर्व्यसनमा परेका युवाहरूलाई निरोधात्मक, प्रवर्द्धनात्मक र उपचारात्मक कार्यक्रमहरू मार्फत दुर्व्यसनमुक्त गराई समाजमा पुनःस्थापनाको प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
- युवाहरूको सशक्तिकरण तथा आत्मनिर्भर स्वरोजगार अभियानका लागि मुख्यमन्त्री नवप्रवर्द्धन साभेदारी कार्यक्रम अन्तर्गत अध्यक्षसँग युवा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

घ. लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी

- लैङ्गिक विभेद अन्त्य गर्दै लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- महिला, बालबालिका, अल्पसंख्यक, भूमिहिन, अति गरिब, आदिवासी जनजाति र सामाजिक बहिस्करणमा परेका वर्गको लागि उत्थानशील कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

- गाउँपालिकालाई बालविवाहमुक्त स्थानीय तह घोषणा गर्न नीति तथा रणनीति तर्जुमा गरी अभियानका साथ कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- वञ्चिताकरणमा परेका विपन्न खस आर्य, दलित, जनजाती, अपाङ्गता भएका, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक वर्ग तथा समुदायका महिलाहरूमा सशक्तिकरणको न्यूनतमस्तर सुनिश्चित गरी मूलप्रवाहीकरण तथा समावेशीकरण प्रवर्द्धन गर्न **अबका महिला: उम्दा महिला परियोजना**लाई दिगोपना प्रदान गरिनेछ । **उम्दा छोरी** कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- **“हिंसा मुक्त गाउँपालिका: हाम्रो पहिचान”** अभियान सञ्चालन गरी सबै प्रकारका हिंसा विरुद्ध शुन्य सहनशिलता नीति लिइनेछ । पारिवारिक हिंसाद्वारा पिडितको लागि संरक्षणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सबै वडाहरूलाई यसै वर्षभित्र बालमैत्री वडा घोषणा गरी बालमैत्री स्थानीय शासनयुक्त गाउँपालिका घोषणा गर्ने कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।
- महिला, दलित, जनजाती, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, द्वन्द्व पिडित, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक लगायतका लक्षित वर्ग तथा समुदायका व्यक्तिहरूको हकहित संरक्षण तथा अधिकारको सुनिश्चिताका लागि **कार्यक्रम सञ्चालन** गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरिनेछ ।
- बालश्रममुक्त स्थानीय तह घोषणाका सूचकहरूको दिगोपनाको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था मिलाइनेछ । बालश्रम मुक्त स्थानीय तहका सूचकहरूको प्रभावकारी अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ ।
- विपन्न तथा अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई निरन्तर रुपमा शैक्षिक सहायता प्रदान गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । होस्टेल स्थापना गरी अभिभावक विहिन र हिंसा पिडित बालबालिकाको पढाई निरन्तरता दिन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- ऐतिहासिक कालदेखि दलित तथा शील्पी समुदायले जीवन निर्वाहको रुपमा अपनाई आएका परम्परागत पेशालाई व्यावसायिक उद्यमको रुपमा विकास गर्न पूँजि लगानी सहयोग गरिनेछ ।
- महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका तथा अन्य विशेष संरक्षणको आवश्यकता भएका व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क संकलन गरी विवरण अद्यावधिक गरिनेछ । लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका क्षेत्रमा वडा तथा गाउँपालिका भएका विभिन्न कार्यक्रम र तिनका उपलब्धीहरूको प्रभावकारी अभिलेख खडा गरिनेछ ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू पहिचान गरी परिचय-पत्र वितरण गर्न सातवटै वडामा अपाङ्गता परिचय-वितरण शिविर सञ्चालन गरिनेछ । जटिल अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको घरमै पुगेर अपाङ्गता परिचय-पत्र दिने व्यवस्था मिलाइनेछ । पहिचान गरिएका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई अपाङ्गता सहायक सामग्रीहरू वितरण गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- समाजमा विद्यमान विकृति, विसङ्गती र लैङ्गिक हिंसा रोकथाम तथा नियन्त्रण गर्न महिला सहकारी संस्था, आमा समूह र महिला समूह, समितिहरूको क्षमता वृद्धि गर्न अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको सामाजिक-आर्थिक विकासका लागि **वडा तथा पालिकास्तरीय महिला सञ्जाल**हरूलाई प्रभावकारी रुपमा परिचालन गरिनेछ । महिला सहकारी संस्था, आमा समूह र समितिहरूको लागि छुट्टै भवनहरू निर्माण तथा पुराना भवनको मर्मत संभार गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।

- बालविवाह, लैङ्गिक हिंसा, महिला हिंसा, घरेलु हिंसा, बहुविवाह, बालश्रम, छुवाछुत, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार, बोक्साबोक्सी लगायतका सबै किसिमका भेदभाव विरुद्धका विभिन्न दिवसहरूको अवसरमा सो सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धिका लागि सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- हिंसा पिडित महिला तथा बालबालिकाको लागि एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्र स्थापना गरिनेछ । लैङ्गिक हिंसा पिडित महिला तथा बालबालिकाहरूलाई तत्काल उद्धार गरी सेफ हाउसमा संरक्षण प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । लैंगिक हिंसा निवारण कोषमा बजेट थप गरी अझ सुदृढ गरिनेछ ।
- सबै सरकारी तथा गैरसरकारी कार्यालयको सेवा प्रवाहलाई बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता तथा महिलामैत्री बनाइनेछ । गाउँपालिकामा सरकारी, गैरसरकारी तथा नीजि क्षेत्रले भौतिक संरचनाहरू निर्माण गर्दा लैङ्गिकमैत्री, अपाङ्गमैत्री तथा बालमैत्री ढाँचामा निर्माण गर्न अनिवार्य गरिनेछ बाल उद्यानको निर्माणको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- ईटाभट्टा तथा अन्य उद्योगमा जोखिमयुक्त काममा लागेका बालबालिका तथा त्यहाँ कार्यरत मजदुरका छोराछोरीहरूलाई शिक्षाको उचित पहुँच प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । हिंसा पीडित बालबालिकाहरूलाई निःशुल्क अध्ययनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- सबै बालक्लबहरूको बैठक व्यवस्थापन तथा स्टेसनरी खर्च व्यवस्थापनको लागि आवश्यक बजेट वा सामग्री सहायता गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । बालक्लबहरू परिचालन गरी **विद्यालय सफा बनाऔँ: स्वच्छ वातावरणमा रमाऔँ** कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सबै वडा कार्यालय, स्वास्थ्य चौकी तथा विद्यालयहरूमा **गुणस्तरीय स्यानिटरी प्याड बैंक तथा स्तनपान कक्ष**को अनिवार्य व्यवस्था गरिनेछ ।
- आर्थिक अभावका कारण पठनपाठनलाई निरन्तरता दिन वा स्वास्थ्योपचारमा समस्या भएका बालबालिकाहरूलाई तत्काल शैक्षिक तथा स्वास्थ्य सहायता उपलब्ध गराउन स्थापना गरिएको बालबालिका अक्षय कोषमा आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- वडा बाल अधिकार समिति तथा स्थानीय बाल अधिकार समितिको बैठकलाई नियमित गरी समिति गठनका निर्दिष्ट उद्देश्य प्राप्तिको लागि क्रियाशिलता प्रदान गरिनेछ । प्रत्येक वडामा ज्येष्ठ नागरिक गृह तथा जेष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र निर्माणको लागि पहल गरिनेछ ।
- आवश्यक कार्यविधिको व्यवस्था गरी वडा कार्यालयहरूबाटै ज्येष्ठ नागरिक परिचय पत्र वितरण हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । यसरी पहिचान गरी परिचय-पत्र वितरण गरिएका जेष्ठ नागरिकहरूले प्राप्त गर्ने विभिन्न **सहुलियत तथा छुट सुविधा पूर्ण रूपमा कार्यान्वयन** हुनको लागि निरन्तर पैरवी गरिनेछ ।
- अन्तर-पुस्ता ज्ञान, सीप र अनुभव हस्तान्तरण गर्न, ज्येष्ठ नागरिकहरू बीच अन्तरक्रियाको अवसर सिर्जना गर्न तथा ज्येष्ठ नागरिकको आत्मसम्मान अभिवृद्धि गर्न सञ्चालित ज्येष्ठ नागरिक दिवा सेवा केन्द्रलाई आवश्यक बजेट विनियोजन गरी निरन्तरता दिइनेछ ।
- महिला सहकारी, महिला समूह, समिति र विद्यालय तथा समुदायस्थित बालक्लब, वडा तथा गाउँपालिकास्थित बालक्लब सञ्जालहरूको अनुगमन तथा पृष्ठपोषण प्रदान गरी सकारात्मक दिशामा समाज परिवर्तनको संवाहकका रूपमा विकास गरिनेछ ।

- गाउँपालिकाको बजेट तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । सो को लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- महिला तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको उच्चमशीलता विकासका लागि निजहरुद्वारा प्रवर्द्धित व्यवसायमा निश्चित प्रतिशत कर छुटको व्यवस्था गरिनेछ । महिला र पुरुषको बिचमा समान ज्याला कायम गर्न प्रभावकारी नियमन गरिनेछ ।
- बालश्रम, बालविवाह, बहुविवाह, छुवाछुत, दाइजो प्रथा लगायतका सामाजिक कुप्रथा विरुद्धका सामाजिक अभियानहरुमा टोल विकास संस्थाहरुलाई प्रभावकारी रुपमा सहभागी गराइनेछ, सघन परिचालन गरिनेछ ।
- एकल र विधुवा महिलाको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तिकरणको लागि आयआर्जन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । महिला र पुरुष बीचको विभेदीकरणलाई अन्त्य गर्न सम-विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ भने समान कामको समान ज्याला कायम गर्न आवश्यक पहल गरिनेछ ।

ड. स्वास्थ्य तथा पोषण सम्बन्धी

- नागरिकको पहुँच सुनिश्चित हुने गरी गाउँपालिका क्षेत्रभित्र चिकित्सकीय र प्रयोगशाला सेवा सञ्चालन गर्न अस्पताल, प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्र स्थापना तथा स्तरोन्नती गरी रोकथाम, निदान र पुनर्स्थापन सेवालाई सहज र नियमित बनाइनेछ ।
- **स्वस्थ जनता: सुखी त्रिवेणीबासी** भन्ने मूल मन्त्रका साथ स्वास्थ्य चौकी तथा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रमा निःशुल्क पाइने भनी नेपाल सरकारबाट घोषणा गरिएका औषधी तथा स्वास्थ्य उपकरणहरु नियमित, सहज र पर्याप्त रुपमा उपलब्ध हुने गरी ई-टेण्डरको माध्यमबाट खरिद गरी वितरण तथा भण्डारणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिएको १५ शैचाको प्राथमिक अस्पतालको निर्माण कार्यलाई तिब्रता दिइनेछ । सबै स्वास्थ्य चौकी तथा आधारभूत सेवा केन्द्रको पूर्वाधार तथा उपलब्ध हुने आधारभूत स्वास्थ्य सेवालाई सुदृढीकरण गरिनेछ ।
- अत्यावश्यक स्थानमा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईबाट स्वास्थ्य सेवा विस्तार गरिनेछ ।
- नेपाल सरकारको सन् २०३० सम्म क्षयरोगलाई शुन्यमा झार्ने दिगो विकास लक्ष्यलाई मध्यनजर गर्दै त्रिवेणी गाउँपालिकामा शंकास्पद बिरामीहरुको समुदायस्तरमा खोज पढ्ताल र खकार संकलन तथा परीक्षण कार्यलाई थप प्रभावकारी र व्यवस्थित गरिनेछ ।
- त्रिवेणी गाउँपालिकाको सामुदायिक विद्यालयबाट कक्षा १ देखि +2 Science उत्तीर्ण गर्ने गाउँपालिकाबासी एक जना विद्यार्थीलाई नेपालभित्रको सरकारी मेडिकल कलेजमा MBBS अध्ययन छात्रवृत्ति प्रदान गर्नका लागि बजेटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- सीमान्तकृत, गरीब तथा पछाडी परेका जनसमुदायका साथै कडा र दीर्घ रोग लागेका बिरामीहरुको निःशुल्क रुपमा स्वास्थ्य बिमा हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- नसर्ने रोगको बहदो प्रकोप तथा जोखिमलाई कम गर्न **दीर्घ रोगीसँग जनप्रतिनिधि कार्यक्रम** सञ्चालन गरिनेछ । उक्त कार्यक्रमबाट स्वस्थकर जीवनशैली प्रवर्द्धन, भान्सा सुधारका साथै स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतनामूलक कार्यहरु समुदायस्तरमा पुऱ्याइनेछ ।
- सञ्चालनमा रहेका ल्याबहरुको आवश्यक उपकरणहरुको व्यवस्था गरी सुदृढीकरण गर्नुको साथै क्रमागत रुपमा सबै स्वास्थ्य चौकीहरुमा ल्याब सेवा विस्तार गरिनेछ ।

- गाउँपालिकामा स्थापना गरिएको विपन्न नागरिक उपचार तथा आर्थिक सहायता कोषका लागि आवश्यक रकमको व्यवस्था गरी विपन्न तथा असहाय गाउँपालिकाबासी नागरिकहरूको उपचार, उद्धार तथा पुनःस्थापनालाई प्रभावकारी बनाइनेछ । साथै उक्त सहायता वितरण गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम मात्र हुने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- सार्वजनिक सेवामा विकेन्द्रीकरणको आधारणालाई आत्मसाथ गर्दै जनताको घरदैलामै आवधिक रुपमा तथा बडास्तरमा प्रत्येक महिना विशेषज्ञ सहितको घुम्ती स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन गरिनेछ । अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक तथा गर्भवती महिलाहरूका लागि घरदैलामै आवश्यक परामर्शसहितको स्वास्थ्य सेवा पुऱ्याइने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- सबै स्वास्थ्य चौकी तथा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्रहरूबाट प्रदान गरिदै आएको प्रसुती सेवालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ । शुन्य होम डेलिभरी कार्यक्रमलाई प्राथमिकताका साथ सञ्चालन गरिनेछ ।
- गर्भवती महिलाहरूको लागि आमा सुरक्षा कार्यक्रम र नवजात शिशुको लागि पोषण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । नियमित रुपमा स्वास्थ्य जाँच गराई स्वास्थ्यकर्मीको निगरानीमा प्रसुती गराउने आमाहरूलाई प्रोत्साहन, विरामी, प्रसुति आमा र ७० वर्ष माथिका जेष्ठ नागरिकलाई गाउँपालिकाभित्र निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवाको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- विद्यालय नर्सिङ कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । विद्यालय नर्सहरूको कार्य विवरण अनुसार दैनिक कार्ययोजना निर्माण गरी प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने तथा विद्यार्थीहरूको नियमित स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- किशोरकिशोरीमैत्री स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नका लागि स्वास्थ्य संस्था सूचीकृत गर्ने कार्यलाई तिब्रता दिइनेछ ।
- किशोरकिशोरीलाई लक्षित गरी लागु औषध दूर्व्यसनी तथा यौनजन्य हिंसा निरुत्साहित गर्ने सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । किशोरकिशोरीमैत्री स्वास्थ्य सेवालाई थप प्रभावकारी बनाउन विद्यालय नर्सिङ कार्यक्रम सञ्चालित कम्तिमा दुई वटा विद्यालयमा किशोरकिशोरीमैत्री सूचना केन्द्रको स्थापना गरिनेछ ।
- समुदाय स्तरसम्म स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्नका लागि त्रिवेणी गाउँपालिकाका सबै वडाहरूमा खोप क्लिनिक तथा गाउँघर क्लिनिक भवन निर्माणलाई प्राथमिकतामा राखी क्रमशः निर्माण कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- बढ्दो आत्महत्याका घटनाहरूलाई न्यूनीकरणका लागि मानसिक स्वास्थ्य समस्या पहिचान एवं रोकथाम गर्न समुदायस्तरमा रहेका विभिन्न मनोसामाजिक समस्याको स्क्रिनिङ कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाइनेछ ।
- स्वास्थ्य संस्थाहरूमा सबै किसिमका परिवार नियोजनका अस्थाई साधनहरूको उपलब्धता सुनिश्चित गरिनेछ । नेर्पा स्वास्थ्य चौकीमा कर्मचारीको व्यवस्थापन गरी २४ सै घण्टा सेवा सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- स्वास्थ्य व्यवस्थापन समिति र पालिकास्तरको गुणस्तर निर्धारण समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ । स्वास्थ्य संस्थाहरूको सामाजिक परीक्षणलाई नियमित र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- स्वास्थ्य सूचना व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी र गुणस्तरीय बनाउन अनलाईन प्रविधिको उच्चतम प्रयोग तथा विस्तार गरिनेछ ।

- विभिन्न महामारीजन्य रोग तथा विपद्बाट जनताको सुस्वास्थ्य तथा जीउधनको रक्षा गर्ने कृयाकलापहरु सञ्चालनमा ल्याइनेछ । आँखा सम्बन्धी समस्या भएका व्यक्तिहरुको लागि **उज्यालो आँखा** अस्पताल सञ्चालन गर्नका लागि पहल गरिनेछ ।
- सामुदायिक महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुको दक्षता विकास तालिम उपलब्ध गराई उनीहरुको सेवालाई प्रभावकारी तुल्याउनुको साथै मनोबल बढाउन यातायात सुविधा तथा भोला, छाता लगायतका सहायता सामग्री उपलब्ध गराउन आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- आधुनिक चिकित्सा प्रणालीसँगै आयुर्वेद उपचार पद्धतिलाई प्रभावकारी बनाउदै लगिनेछ । गाउँपालिका क्षेत्रभित्र हुने परम्परागत औषधीजन्य वनस्पति तथा जडिबुटीको संरक्षण, खेती प्रवर्द्धन र प्रशोधनका कार्यहरु सञ्चालन गरिनेछ । तिलामा जडिबुटी खेति सञ्चालन गरिनेछ ।
- तिला आयुर्वेद केन्द्र मार्फत योग, स्वस्थ आहारविहार लगायतका उपायको अवलम्बन गरी स्वस्थ र निरोगी गाउँपालिका निर्माणको लागि सातै वडामा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण योजनाले पहिचान गरेका पोषणसँग सम्बन्धित क्षेत्रहरु कृषि विकास, पशु सेवा, खानेपानी तथा सरसफाई, महिला तथा बालबालिका, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा प्रशासन लगायतका शाखाहरुलाई समन्वयात्मक ढंगले परिचालन गरिनेछ ।
- बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम मार्फत महिला र बालबालिकाको पोषणका सवाललाई सम्बोधन गर्न पोषण विशेष र पोषण संवेदनशिल कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । पोषणमैत्री आचरण तथा व्यवहारको प्रवर्द्धनको पैरवी गरिनेछ ।
- पोषणमैत्री स्थानीय तह प्रवर्द्धनको लागि गरिएका क्रियाकलाप र सो को प्रगति कार्यालयको सूचना पाटी, वेबसाइट तथा आवश्यकतानुसार आमसञ्चार माध्यमबाट सार्वजनिक गरिनेछ ।
- पाँच वर्षमुनीका कुपोषित बालबालिकाहरुलाई सुपोषित बनाउन तिनका अभिभावकलाई साना व्यवसाय सञ्चालन गर्न सहायता उपलब्ध गराइनेछ ।
- गर्भवती महिलाको जोडीलाई मनोपरा मर्श कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । मोबाइल स्वास्थ्य कार्यक्रमलाई थप प्रभावकारी बनाउनका लागि बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविकाले पुन्याएको योगदान प्रति सम्मान गर्दै उनीहरुमा स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- ४० वर्ष माथिका नागरिकहरुलाई उच्च रक्तचाप, मधुमेह लगायत नसर्ने रोगको स्क्रिनिङ तथा लागू पदार्थ दुर्व्यसनीलाई नियन्त्रण गर्न विभिन्न कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- सबै स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई प्रविधिमैत्री बनाउदै लगिनेछ । साथै पाँच किसिमका परिवार नियोजनका अस्थाई साधनको उपलब्धता र वितरणलाई व्यवस्थित बनाइनेछ ।

च. खानेपानी तथा सरसफाई

- **मुहानदेखि मुखसम्म स्वच्छ पानी**को अवधारणा अनुरूप सर्वसाधारणका लागि शुद्ध खानेपानीको सुविधा उपलब्ध गराउन एक घर एक धारा कार्यक्रमलाई उच्च प्राथमिकता दिई अभियानका साथ कार्यान्वयन गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- खानेपानी समस्याको तत्कालिन, अल्पकालिन र दीर्घकालिन समाधानका लागि सम्भाव्य स्रोतहरुको खोजी गरिनेछ । जलाधार संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरी भूमिगत पानीका मूलहरु, जलाधार र सिमसार क्षेत्रहरुको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

- जल पुनर्भरण योजना र वर्षातको पानी संकलन गर्ने प्रविधिलाई उपयोगमा ल्याउन प्रारम्भ गरिनेछ । सडक किनारा र सार्वजनिक स्थानहरूलाई सुन्दर तथा सफा राख्ने कार्य गरिनेछ ।
- विभिन्न खोला, नदी तथा अन्य स्रोतबाट खानेपानीलाई आपूर्ति गर्ने व्यवस्थाको लागि प्राविधिक सम्भाव्यता अध्ययन गरी संघ तथा प्रदेश सरकारको सहकार्यमा निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ ।
- अस्पतालजन्य फोहोरलाई व्यवस्थित तुल्याउन सम्बन्धित निकायहरूलाई पूर्ण रुपमा जिम्मेवार बनाइनेछ । जथाभावी फोहोर फाल्ने र फोहोर गर्ने व्यक्तिलाई जरिवाना तथा अन्य दण्ड सजाय गर्ने नीति लिइनेछ ।
- सबै किसिमका घरपालुवा जनावरको दिशा पिसाबजन्य फोहोर सम्बन्धित धनीले व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ । सार्वजनिक सडकमा ल्याई दिशा पिसाब गराएको पाइएमा कानून बमोजिम कारवाही गर्ने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिकाका मुख्य स्थानहरूमा समुदायको सहकार्यमा उपयुक्त जग्गाको खोजी गरी सार्वजनिक शौचालयहरू निर्माण तथा सञ्चालनलाई अभियानका रुपमा अगाडी बढाइनेछ ।

छ. कला तथा संस्कृति सम्बन्धी

- गाउँपालिकालाई खुल्ला बहुसाँस्कृतिक संग्रहालयको रुपमा विकास गर्न पूर्वाधार निर्माण गर्दा बहुसाँस्कृतिक पहिचान र मौलिकता भल्कने वास्तुकला, मूर्तिकला, चित्रकला जस्ता Symbol हरू निर्माण गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभिन्न बोलिने विभिन्न जातजातिका मातृभाषाहरूको संरक्षण गर्दै त्यस्ता भाषाको लिपी तथा व्याकरण लेखन तथा प्रकाशन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिकाभिन्न आयोजना हुने महोत्सवहरूमा विविध जातीय भेषभूषा, कला साहित्य, संगीत लगायतको भाँकी सहित प्रदर्शन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयहरूमा मौलिक कला, संस्कृति भल्कने प्रदर्शनी गरी त्यसको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनका लागि संग्रहालय स्थापना गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा प्रचलित मौलिक गीत, भाँकी तथा नृत्यहरूलाई समावेश गरी गाउँपालिकाको संस्कृति सम्बन्धी डकुमेन्ट्रीको निर्माण गरी व्यापक प्रचारप्रसार गरिनेछ ।
- विभिन्न जातजातिको परम्परागत पर्व, संस्कार र संस्कृतिहरूको प्रवर्द्धन गरिनेछ । साथै गाउँपालिकाका विभिन्न स्थानमा लाग्ने स्थानीय मेलाको संरक्षण गरिनेछ ।
- संस्कृति संरक्षण सम्बन्धी कार्य गर्ने संस्था तथा महिला समूहहरूलाई पञ्चेबाजा वितरण गरी तालिम सञ्चालन गरिनेछ । एक टोल एक कला संस्कृति प्रवर्द्धन गरी संरक्षण गरिनेछ ।

भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी नीति कार्यक्रम

क. शहरी योजना, बस्ति विकास, आवास तथा पूर्वाधार

- गाउँपालिकाको गौरवका आयोजनाको रुपमा स्वीकृत भएका सडक कालोपत्रे योजनाहरूलाई निरन्तरता दिइनेछ । साथै मर्मत सम्भारको लागि समेत आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ । पाँच लाखभन्दा माथिका सबै योजनाहरूलाई खूला सूचनाको माध्यमबाट प्रतिस्पर्धा गराई कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा सञ्चालन हुने सडक लगायतका पूर्वाधार आयोजनाहरूको प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न ब्याक हो लोडर, रोलर तथा टिप्पर खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- आयोजना सञ्चालन गर्दा लागत-लाभ विश्लेषणका आधारमा उच्च नतिजा एवं प्रतिफल दिने, समतामूलक विकासको आधारको रूपमा रहने, पिछडिएका र कम विकसित क्षेत्रलाई मूलप्रवाहीकरणमा ल्याउन सहयोग गर्ने आयोजनाहरू पहिचान गरी “आयोजना बैक” तयार गरिनेछ । सो बैकमा समाविष्ट आयोजनाहरूमा मात्र बजेट विनियोजन गर्ने नीति लिइनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र भू-उपयोग नीति लागु गर्दै जाने नीति लिइनेछ । गाउँपालिकाको भू-उपयोग क्षेत्र निर्धारण गरी बस्ति विकास योजनासहित गाउँपालिकाको भौतिक विकास गुरुयोजना तथा सडक यातायात गुरुयोजना तयार गरी आवास तथा बस्ति विकास, भवन तथा सार्वजनिक निर्माण लगायत पूर्वाधार निर्माण कार्य व्यवस्थित र गुणस्तरीय रूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको विकासमा रुपान्तरणकारी परिवर्तन ल्याउन सक्ने नयाँ आयोजनाहरू पहिचान गरी गाउँपालिका गौरव आयोजनाका रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ । त्यस्ता आयोजनामा श्रोतको अभाव हुन दिइने छैन ।
- बाहिरी तथा भित्रि चक्रपथ, पहुँच मार्ग सडक, वडास्तरीय सडक तथा कृषि सडकहरूको विस्तार, स्तरोन्नति तथा आवश्यकतानुसार मर्मत गर्न बजेटको व्यवस्था गरिनेछ । नयाँ ट्रयाक खोल्ने कार्यलाई कडाई गरिनेछ ।
- बाहिरी चक्रपथको ट्राक खोल्ने कार्यलाई पूरा गरी स्तरोन्नती तथा कालोपत्रे गर्न संघीय तथा प्रदेश सरकार समक्ष पहल गरिनेछ । भित्रि चक्रपथ अन्तर्गत नुवागाउँ सहकारी सिम्पानी सडक, नेर्पा दहखोला भाँक्रीसल्ला फिनुवाँ सडक र गाड ढोरेनी सडक स्तरोन्नतीको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- भवन निर्माण अनुमति प्रकृत्यालाई प्रविधिमा आधारित तुल्याई सहजिकरण गरिनेछ । गाउँपालिकाभित्र सडकको मापदण्डलाई आवश्यकताको आधारमा कायम गरी मापदण्ड कार्यान्वयनको समस्यालाई समन्वय गरी समाधान गरिनेछ ।
- बस्ती विकास, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्ड २०७२, भवन तथा योजना मापदण्ड, २०५६ लगायतका राष्ट्रिय, प्रादेशिक एवं स्थानीय ऐन, मापदण्ड तथा निर्देशिकालाई कडाईका साथ लागु गरी सुरक्षित एवं व्यवस्थित भवन निर्माण गरिनेछ ।
- घर निर्माणमा जनताको अनुत्पादक खर्च नहोस् र पुँजी चलायमान होस् भन्ने उद्देश्यले घर निर्माण गर्नुपूर्व नागरिकलाई घरको आवश्यकता, घरको लागत, मापदण्ड र उपयोग सम्बन्धमा निःशुल्क परामर्श दिइनेछ ।
- विभिन्न कालखण्डमा गाउँपालिकामा निर्माण भएका पूर्वाधारका संरचना (पूँजीगत सम्पत्ति) को लगत तयार अद्यावधिक तथा मूल्यांकन गरी सार्वजनिक सेवा प्रभावमा प्रभावकारी उपयोग सम्बन्धी योजना (Asset Management Plan) तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- भित्रि र बाहिरी चक्रपथ तथा पहुँच मार्ग सहितका मूलसडक विस्तार गर्दा **दीगो, वातावरणमैत्री तथा बायो इन्जिनियरिड प्रविधि**को उपयोगलाई अनिवार्य गरिनेछ । सञ्चालनमा रहेका तथा नयाँ निर्माण हुने कच्ची सडकमा अनिवार्य रूपमा नाला तथा ग्याबिन/मेसिनरी वाल निर्माण गर्नुपर्ने व्यवस्था लागु गरिनेछ ।
- सार्वजनिक निर्माण कार्यको ठेक्का लिई छोडेर भाग्ने, समयमा कार्यसम्पन्न नगर्ने तथा गुणस्तरहीन कार्य गर्ने निर्माण व्यवसायीलाई कारबाहीको दायरामा ल्याइनेछ । साथै सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीबाटै क्षतिपूर्ती तथा मर्मत लगायतका कार्य गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- उपभोक्ता समिति तथा टोल विकास संस्थाबाट सञ्चालन हुने आयोजनाको संरक्षण तथा मर्मतसम्भारको लागि आयोजनाको कुल बजेटबाट कट्टि हुने ४ प्रतिशत कन्टिन्जेन्सी रकमबाट २ प्रतिशत रकम जम्मा गरी मर्मत संभार कोषको स्थापना गरिनेछ ।
- स्थानीय समुदायहरूसँग साभेदारी गरी खानेपानी, सिंचाई, विद्युत, सडक जस्ता विकास आयोजनाहरू सञ्चालन गर्न साभेदारी कोषको स्थापना गरिनेछ । उपभोक्ता समितिमा महिला सहभागिता अभिवृद्धि गर्दै लैजाने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।
- स्थानीय सरकारको सार्वजनिक सेवा प्रवाह, योजना तथा विकास व्यवस्थापन, नीति तथा कानून तर्जुमा तथा कार्यान्वयन, सुरक्षा तथा समन्वय व्यवस्थापन लगायतका कार्यहरूलाई प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न त्रिवेणी ५, जुगारमा प्रशासकीय भवन निर्माण तथा त्रिवेणी २ नुवागाउँको सभाहल निर्माण गर्नको लागि आवश्यक बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- पूर्वाधार निर्माणको लागि निर्माण कम्पनी तथा उपभोक्ता समितिसँग सम्झौता गर्दा महिला र पुरुषलाई समान ज्याला उपलब्ध गराउने तथा बालश्रमको प्रयोग नगर्ने प्रतिवद्धता गराइनेछ ।
- एक वडा एक सभाहलको अवधारणालाई अगाडी बढाइनेछ । गाउँपालिकाको केन्द्र जुगारमा रहेको बसपार्कलाई चालु आ.व. बाट प्रयोगमा ल्याइनेछ ।
- सम्बन्धित निकायहरूसँग समन्वय गरी विगतदेखि निर्माणाधीन तथा अधुरा योजनाहरूलाई सम्पन्न गर्न क्रमागत रुपमा बजेट विनियोजन गरिनेछ । फुसको छानो विस्थापन गर्न छुट भएको घरको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- मस्तिष्क मन्थनमा आधारित निर्णय प्रकृया अवलम्बन गरी स्थानीय पूर्वाधारका योजना तथा समावेशी बजेटको निर्माण, स्थानीय पूर्वाधार विकासका लागि नविनतम र सुधारिएका तरिका, साधन र विधि अवलम्बन तथा खर्चको लेखाजोखा SuTRA र लेखा परीक्षण मार्फत गरिनेछ ।
- स्थानीय पूर्वाधार विकास कार्यक्रमको लागि गाउँपालिकाबाट पूर्वाधार सेवा प्रवाह एवं मर्मत सम्भार सम्बन्धी आवश्यक कार्यविधि तथा निर्देशिका तयार/परिमार्जन गरिनेछ । साथै स्थानीय पूर्वाधार सम्बन्धी विवरण तयार तथा अद्यावधिक गरी सो को जानकारीको आधारमा स्थानीय पूर्वाधार मर्मतसम्भारको योजना र बजेट तर्जुमा गरिनेछ ।
- स्थानीय पूर्वाधार विकास कार्यक्रमसँग सह-लगानीमा स्थानीय पूर्वाधार निर्माणको लागि कम्तिमा २० देखि ४० प्रतिशत बजेट गाउँपालिकाको तर्फबाट विनियोजन गरिनेछ ।

ख. विद्युत, उर्जा तथा सिंचाई सम्बन्धी

- विद्युतीकरण हुन बाँकी रहेका गाउँपालिकाका टोलबस्तीमा विद्युत विस्तार गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ । गाउँपालिकाको गौरवको आयोजनाको रुपमा रहेको त्रिवेणी उज्यालो कार्यक्रमलाई वडागत रुपमा सफलतापूर्वक सम्पन्न भएको घोषणा गर्दै लगिनेछ ।
- अनविकरणीय उर्जाका स्रोतहरू माथिको निर्भरतालाई न्यूनीकरण गर्दै वैकल्पिक उर्जाको विकास र उपयोगमा वृद्धि गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । व्यावसायिक पशुपालन गर्ने किसानहरूलाई घरायसी इन्धनको रुपमा गोबरग्याँस प्लान्ट स्थापना गर्न अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाका सबै वडामा खेतीयोग्य जमिनको विश्लेषण गरी ठूला, मझौला तथा साना सिंचाई कुलो निर्माण तथा विस्तार गर्ने कार्यलाई तिव्रता दिइनेछ । दहखोलामा हाई ड्यामको निर्माण गरी वडाको तल्लो क्षेत्रमा प्रयाप्त सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराइनेछ ।

ग. सूचना तथा सञ्चार सम्बन्धी

- पत्रकार महासंघसँगको सहकार्यमा स्थानीय सञ्चार गृहहरूको सुदृढिकरण गर्दै सञ्चार संस्था र गाउँपालिकाको सहकार्यमा जनहितकारी सूचनाहरू सम्प्रेषण गर्ने, गाउँपालिकाका निर्णय तथा सूचनाहरूमा सञ्चार संस्थाहरूको पहुँच बढाई खुल्ला सरकारको नीति लिइनेछ।
- विकास पत्रकारितालाई प्रोत्साहन गरिनेछ। गाउँपालिकाका गतिविधिहरूलाई पालिकाबासी सामु सु-सूचित गर्न “हाम्रो त्रिवेणी गाउँपालिका” नामक रेडियो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- गाउँपालिकामा प्रकाशित हुने स्थानीय पत्रपत्रिका, अनलाईन पत्रिकाहरूको प्रवर्द्धन गरिनेछ। विज्ञापन तथा सूचनामा स्थानीय सञ्चार संस्थाहरूलाई प्राथमिकता दिइनेछ।
- डिजिटल बडापत्र, सामाजिक सञ्जाल र वेबसाइट मार्फत गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सबै सेवाहरूका बारेमा नागरिकलाई सुसूचित गर्ने तथा आफ्ना गतिविधिहरूको बारेमा सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था मिलाई सूचनाको हकको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ।
- गाउँपालिकाका हरेक सूचना तथा समाचार, बजेट तथा कार्यक्रमहरू, विभिन्न प्रतिवेदन, आयव्यय विवरण, ऐन, कानून तथा निर्देशिका, कर तथा शुल्कहरू र कार्यालय सम्पर्क विवरण वेबसाइट मार्फत नियमित रूपमा सार्वजनिक गरिनेछ।
- त्रिवेणी गाउँपालिकामा टेलिफोनको पहुँच नपुगेका टोलबस्तीमा टेलिकम टावर निर्माणको लागि आवश्यक पहल गरिनेछ।

वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी

क. फोहोरमैला व्यवस्थापन

- गाउँपालिकाका मुख्य बजार क्षेत्रको कुहिने, नकुहिने, सिसाजन्य तथा हानीकारक फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि अलग-अलग **ल्यान्ड फिल साइट**को निर्माण गरिनेछ। कुहिने फोहोरबाट प्राङ्गारिक मल बनाउन **फोहोरबाट मोहर** अभियान सञ्चालन गरिनेछ।
- टोल विकास संस्था र सामाजिक संघ संस्थाहरूसँग फोहोर संकलन तथा व्यवस्थापन कार्यमा सहकार्यको नीति लिइनेछ।
- प्लाष्टिक जन्य फोहोरको व्यवस्थापनको लागि **सुइरो कार्यक्रम** सञ्चालन गरी आयआर्जनको स्रोतको रूपमा विकास गरिनेछ। बजार क्षेत्रमा ढल निकासको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ।
- गाउँ तथा बजारबासीहरूलाई घर आँगन सफा सुगन्ध राख्न जिम्मेवार बनाउन **हाम्रो आँगन: राम्रो आँगन** कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
- प्लाष्टिकजन्य फोहोर नियन्त्रण तथा न्यूनीकरण गर्न प्लाष्टिक भोलाहरूको प्रयोगलाई निरुत्साहित गरिनेछ।
- सामुदायिक वनहरूको व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाइ विकास साभेदारीका रूपमा परिचालन गरिनेछ।

ख. वन वातावरण, जलवायु परिवर्तन तथा विपद् व्यवस्थापन

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरूसँगको समन्वयमा **एक सामुदायिक वन: एक जडिबुटी उत्पादन** तथा **एक सामुदायिक वन: एक प्राङ्गारिक मल उत्पादन केन्द्र** विकास गरिनेछ।

- जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल प्रभावहरूलाई अनुकूलन गर्न गाउँपालिकाको क्षमता बढाइनेछ । साथै खाद्य उत्पादनलाई प्रतिकूल असर नपर्ने किसिमले जलवायु उत्थानशीलता वृद्धि गर्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- हरित ग्याँस उत्सर्जनलाई न्यूनीकरण गर्न प्रेरित गर्ने र सो सम्बन्धी अनुभव आदानप्रदान गरी गाउँपालिकाको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- ठूला पूर्वाधार आयोजनाहरूको कार्यान्वयन गर्दा त्यस्ता आयोजनाहरूले वातावरणमा पार्ने असर न्यूनीकरणको लागि प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण (IEE) र वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (EIA) अध्ययन गरिनेछ ।
- **वातावरणमैत्री स्थानीय शासन सञ्चालनका लागि खुला तथा सार्वजनिक स्थानमा विभिन्न सार्वजनिक उत्सवहरूमा पर्यावरणीय महत्व भएका विरुवाहरू वृक्षारोपण गरी हरियाली बढाउनुको साथै गाउँपालिकाको सौन्दर्य अभिवृद्धि गरिनेछ । साथै वन क्षेत्रको जल, जमीन तथा वातावरणको संरक्षण गरी जीविकोपार्जनको अवसरमा वृद्धि गरिनेछ ।**
- पोखरी संरक्षण, पहिरो तथा गल्छी नियन्त्रण, विकासका पूर्वाधारको संरक्षण र नदी नियन्त्रण गरी जल, जमिन तथा जलाधारको संरक्षण तथा उत्पादनमा वृद्धि गरिनेछ । संवेदनशील जलाधार क्षेत्रका जमिनहरूको अतिक्रमण नियन्त्रण गरिनेछ ।
- भू-सूचना प्रणालीको प्रयोग, उच्च जोखिमयुक्त क्षेत्रको नक्साङ्कन, जोखिमको विश्लेषण तथा जोखिम न्यूनीकरण योजना तयार गरिनेछ ।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरण र व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गरी सो अनुसार विपद् पूर्व तयारी, विपद् न्यूनीकरण, प्रतिकार्य र पुनर्स्थापनाको कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- ढुंगा, गिट्टी, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थ र अन्य प्राकृतिक श्रोतहरूको अनाधिकृत एवं अवैज्ञानिक दोहनलाई नियन्त्रण गरिनेछ ।
- भूकम्पीय जोखिम न्यूनीकरणको लागि भकम्प प्रतिरोधी भवन तथा संरचना निर्माण कार्यलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- विद्यालय, वडा तथा गाउँपालिकास्तरमा विपद् व्यवस्थापन प्रतिकार्य योजना बनाएर लागु गरिनेछ । गाउँपालिकाको विपद् जोखिम नक्साङ्कनको आधारमा विशिष्ट प्रकृतिका विपद् जोखिम प्रतिकार्य तथा पुनर्उत्थान कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्थानीय जनता, सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिको सहभागितामा नर्सरी स्थापना, खाली स्थानमा फलफूल तथा औषधीय गुण भएका विरुवा वृक्षारोपण तथा सदावहार घाँसखेतीको विकासको लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- प्राकृतिक तथा मानवीय कारणले हुन जाने वनजङ्गलको क्षती न्यूनीकरणका लागि भू-संरक्षण, जलाधार संरक्षण, अग्लो स्थानमा रहेका वन क्षेत्रमा रिचार्ज पोखरी निर्माण कार्यक्रमलाई स्थानीय जनसहभागितामा अभियानका साथ सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकास्तरीय सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघसँगको सहकार्यमा वनका उपभोक्ता समितिहरूलाई परिचालन गरी नास्पती वन क्षेत्रलाई सम्भावित डढेलोबाट जोगाउन जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।

- वार्षिक कार्ययोजना अनुसार वडा कार्यालय तथा सम्बन्धित अन्य निकायबाट अनुमति लिएर मात्र रुख काट्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । एक वडा एक नर्सरी कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- **मनुसुनजन्य बाढी तथा पहिरो रोकथाम तथा नियन्त्रण** गर्न पूर्व तयारीका लागि आवश्यक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै बाढी पहिरोको संभावित जोखिम भएका स्थानमा **ग्याबिन जाली तथा ह्युम पाइप** राख्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरूले अनिवार्य रूपमा आयव्ययको वार्षिक विवरण वडा कार्यालय मार्फत गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- विपद्को पूर्व तयारीका लागि संभाव्य जोखिमको पहिचान गर्ने, क्षतिको पूर्वानुमान गर्ने तथा सतर्कताका लागि पूर्वचेतावनी दिनसक्ने संयन्त्रको विकास गरिनेछ ।
- विपद्को प्रतिकार्य तथा व्यवस्थापन गर्नका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरी गाउँपालिकाको **विपद् व्यवस्थापन** कोषलाई सुदृढ गरिनेछ ।
- विपद् व्यवस्थापनका लागी आवश्यक पर्ने राहत, उद्धार तथा आपतकालिन सामग्रीको पर्याप्त व्यवस्था गर्न विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूसँग सहकार्य गरिनेछ । सबै वडा कार्यालयहरूमा अत्यावश्यक विपद् व्यवस्थापन सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

सुशासन तथा संस्थागत क्षमता विकास सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम

क. सुशासन तथा सार्वजनिक सेवा सम्बन्धी

- गाउँपालिकाभित्र रहेका स्रोत साधन, सेवा केन्द्र लगायत सम्पूर्ण नागरिकहरूको पेशा व्यवसाय, सामाजिक आर्थिक अवस्था, रोजगारीको अवस्था सहितका विवरणहरू समावेश गरी विद्युतीय स्थानीय तह पार्श्व चित्र (Digital LG Profile) तयार गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको काम कारबाहीलाई व्यवस्थित, पारदर्शी ढंगले नागरिक समक्ष पुऱ्याउन “हाम्रो गाउँपालिका” नामक साप्ताहिक बुलेटिन प्रकाशन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्रका नागरिकहरूको गुनासो तथा सेवा सम्बन्धी जिज्ञासा सुन्ने र सो को सम्बोधन अनलाईन प्रणाली कै माध्यमबाट गर्ने गरी नागरिक गुनासो व्यवस्थापन प्रणाली (Citizen Grievances Response App) तयार गरी लागु गरिनेछ ।
- टोल विकास संस्थामा आवद्ध गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका शतप्रतिशत घरधुरीको नक्शाङ्कन गरी टोल विकास संस्थाका पदाधिकारीहरूलाई अधिकार सहितको जिम्मेवारी दिइनेछ ।
- विकास व्यवस्थापन, सामाजिक परिचालन, वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापनका लागि टोल विकास संस्था, नागरिक समाज, नीजि क्षेत्र र गैरसरकारी संस्थाहरूलाई समन्वयात्मक ढंगले परिचालन गरिनेछ ।
- इन्धन तथा भ्रमण भत्ता तर्फको बजेटलाई घटाउदै लगिनेछ । भ्रमण गर्दा सकेसम्म सस्तो र किफायती यातायातको साधनको प्रयोगलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । कार्यालयको अत्यावश्यक कामकाजमा मात्र भ्रमण जाने व्यवस्था मिलाई भ्रमणलाई नियमित गरिनेछ ।
- जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूलाई दिइदै आएको इन्धन व्यवस्थित गरिनेछ । सरकारी नम्बर प्लेटका सवारी साधनको प्रयोगलाई नियमित गर्न लगबुकको प्रयोगलाई प्रभावकारी बनाइनेछ । व्यक्तिगत कामकाज तथा सार्वजनिक बिदाको दिनमा आवश्यकता को पास बाहेक सरकारी सवारीसाधन प्रयोग गर्ने पदाधिकारी तथा कर्मचारी लाई कारबाहीको दायरामा ल्याइनेछ ।

- स्थानीय तहको अवलोकन भ्रमणबाट सिकाई भएका सेवा प्रवाह, विकास निर्माण, नीति निर्माण तथा नविनतम कार्य लगायतको क्षेत्रका सफल अनुभवहरु कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सम्पूर्ण सेवा र विकास निर्माणमा हुनसक्ने भ्रष्टाचार, अपारदर्शिता तथा ढिलासुस्तीमा शुन्य सहनशीलताको नीति अख्तियार गरिनेछ । सो कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक वडा कार्यालयहरु र सार्वजनिक स्थानहरुमा गाउँपालिकाको तर्फबाट सुभाव पेटिकाहरु राखिनेछ ।
- सडक फुटपाथमा हुने अव्यवस्थित पार्किङ्ग, निर्माण सामग्री भण्डारण र फुटपाथ पसलहरुको अनाधिकृत प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्दै उचित व्यवस्थापन र नीजि क्षेत्रको सहकार्यमा उपयुक्त पार्किङ्ग स्थलहरु पहिचान गरी सञ्चालन गरिनेछ ।
- प्रत्येक महिनाको आय/व्ययको मास्केवारी गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयको सूचना पाटी तथा वेबसाइटमा प्रकाशित गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा सुशासन, पारदर्शिता तथा जवाफदेहिता अभिवृद्धिका लागि सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण, सामाजिक लेखा परीक्षण र लैङ्गिक लेखाजोखा लगायतका विधिको अवलम्बन गरी सुशासन प्रवर्द्धनलाई प्राथमिकतामा राखी स्थानीय सरकारका क्रियाकलापहरु पारदर्शी बनाउन **सुशासन रणनीति** कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई जनमुखी र परिणाममुखी बनाउन क्रमशः वडास्तरमा विकेन्द्रीकरण गर्दै लैजाने नीति अनुरूप वडाको संस्थागत क्षमता वृद्धि गरी अधिकतम आधारभूत सेवाहरु सम्बन्धित वडाबाटै प्रदान हुने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- सेवा प्रवाहमा आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोगमा बढोत्तरी गर्दै अनलाइन रजिष्ट्रेशन र कम्प्युटर बिलिङ्ग प्रणालीको स्तरोन्नती गरी सबै भुक्तानीहरु E-Payment मार्फत गरिनेछ । सम्पूर्ण करदातालाई Digital Payment गर्न मिल्ने गरी प्रणालीको विकास गरिनेछ ।
- आधारभूत वस्तु तथा सेवाको सहज आपूर्ति र गुणस्तर कायम गर्न नियमित रूपमा बजार अनुगमन गर्ने र यस्तो अनुगमनमा उपभोक्ताहरुलाई समेत संलग्न गराइनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवालाई कागजविहीन बनाई E-Governance लाई प्रवर्द्धन गर्न गाउँपालिकाका सम्पूर्ण कार्य प्रणालीलाई Online System मा आवद्ध गरिनेछ ।
- गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय र मातहतका कार्यालयबाट प्रवाह हुने सेवा प्रवाहमा जेष्ठ नागरिक, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा महिलालाई प्राथमिकता दिइनेछ ।
- गाउँपालिकाको आर्थिक केन्द्र तथा मुख्य बजार क्षेत्रहरुमा बैंकसँग सहकार्य गरी नगदरहित कारोबारलाई प्रोत्साहन गर्नको लागि प्रत्येक पसलमा QR Code राखी डिजिटल कारोबारको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- गाउँपालिकाभिन्न सहायता कक्षको व्यवस्था गरी सेवाग्राहीलाई सरल र सुलभ तरिकाले सेवा प्रवाहको व्यवस्था मिलाइनेछ । सेवा प्रवाहलाई प्रविधिमैत्री बनाइने, सेवा प्रवाहको प्रभावकारीताका बारेमा नियमित अनुगमन, गर्ने मिलाइनेछ ।
- सेवा प्रवाहको गुणस्तरीयताको परीक्षण गर्न, सेवा प्रवाहका अवरोधहरुको बारेमा थाहा पाउन तथा सेवा प्रवाहमा सुधार ल्याउनका लागि सेवाग्राही समेतको सहभागितामा कार्ययोजना निर्माणका लागि सामुदायिक अंकपत्र अन्तरसंवाद कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

- उत्कृष्ट कार्य सम्पादन गर्ने कर्मचारीहरूलाई पुरस्कृत र न्यून कार्यसम्पादन भएकाहरूलाई दण्डित गर्ने नीतिलाई कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाले प्रवाह गर्ने सेवा तथा विकासात्मक क्रियाकलापहरूका सन्दर्भमा आन्तरिक र बाह्य सरोकारवालालाई प्रयाप्त जानकारी प्रदान गर्न प्रत्येक चौमासिक कम्तिमा एक पटक सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रमको आयोजना गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट नागरिकलाई प्रवाह गर्नुपर्ने सेवा सुविधाका सम्बन्धमा नियमित रूपमा विषयगत समिति र गाउँ कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गरी सेवा प्रवाह सुधारका सम्बन्धमा आवश्यक निर्णय लिई त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्था, सामुदायिक विद्यालय तथा मातहतका सम्पूर्ण कार्यालय बिच प्रभावकारी सञ्चार तथा तथ्याङ्क व्यवस्थापनका लागि एक एकिकृत पोर्टलको व्यवस्था गरिनेछ ।

ख. राजश्व संकलन, आन्तरिक स्रोत परिचालन तथा नियन्त्रण सम्बन्धी

- गाउँपालिकाको आन्तरिक आयलाई बढाउनको लागि कर संकलनमा सकारात्मक वातावरण संरक्षण कोष निर्माण गर्न सातवटै वडामा करदाता शिक्षा कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- दिगो रूपमा आन्तरिक आयमा वृद्धि गरी गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउन राजश्व सुधार योजना तयार गरी लागू गरिनेछ । गाउँपालिकाभित्रका सम्भावित करका क्षेत्रहरू पहिचान गरी नियमित रूपमा सहज ढंगले कर असुलउपर हुने व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको आन्तरिक राजश्व वृद्धि गर्न करका दर न्यूनतम गरी करको दायरा विस्तार गर्दै लैजाने नीति लिइनेछ । प्रगतिशिल कर प्रणाली अवलम्बन गरी नागरिकहरू बिच रहेको असमानता न्यूनीकरण गर्दै लगिनेछ ।
- आन्तरिक आयका स्रोतहरूको सम्भाव्यता अध्ययन, राजश्व बाँडफाँड, अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण तथा गैरसरकारी संस्थाको स्रोत परिचालनको लागि स्थानीय सरोकारवाला, प्रदेश सरकार र नेपाल सरकारका निकाय तथा गैरसरकारी संस्था र विकास साभेदारसँग परामर्श, समन्वय र साभेदारी गरिनेछ ।
- ढुंगा, गिट्टी, बालुवा जस्ता नदीजन्य पदार्थको ठेक्का व्यवस्थापनमा संघीय वन सम्बन्धी कानूनका कारण उत्पन्न जटिलतालाई दृष्टिगत गरी वैकल्पिक पद्धतिको रूपमा गाउँपालिकाबाटै उत्खनन् गरी बिक्री गर्ने विधि अवलम्बन गरिनेछ ।
- वडा कार्यालयहरूसँग समन्वय गरी घर बहाल करमा रहेको चुहावट नियन्त्रण गर्न घरधनी र बहालमा रहनेहरूको अभिलेख अद्यावधिक राख्ने प्रणाली विकास गरिनेछ । घर जग्गा बहाल कर असुली प्रकृत्यालाई प्रभावकारी तुल्याउन टोल विकास संस्थासँग सहकार्य गरिनेछ ।
- अव्यवस्थित बसोबासीहरूलाई लगाउदै आएको बहाल विटौरी करलाई निरन्तरता दिइनेछ । घरको संरचना र प्रकृति अनुसार दरहरूको प्रगतिशिल पुनरावलोकन गरिनेछ ।
- **खर्चमा मितव्ययिता: शुन्य बेरुजु हाम्रो प्रतिबद्धता** भन्ने मन्त्रलाई हृदयङ्गम गर्दै प्रभावकारी आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली मार्फत आर्थिक क्रियाकलाप सञ्चालन गरिनेछ ।
- करदाताहरूलाई आफुले तिर्नुपर्ने कर दायित्व र कर तिर्ने समय सीमा समयमै जानकारी दिन निजहरूको मोबाइल नम्बरमा विद्युतीय प्रणालीद्वारा सन्देश प्रवाहित गर्ने नीति लिइनेछ ।

- विभिन्न कारणबाट व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण गरी नियमित हुन छुट भएका करदातालाई करको दायरामा ल्याउन कर सहभागिता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । व्यवसाय कर तथा अन्य कर तिर्न बाँकी करदातालाई निश्चित समयावधि तोक्यो कर तिर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको राजश्व प्रशासनलाई सरल, सहज र मितव्ययी तुल्याइनेछ । नियमित रूपमा गाउँपालिकालाई राजश्व तिर्ने तथा सबैभन्दा धेरै राजश्व तिर्ने करदातालाई पुरस्कृत गरिनेछ । तोकिएको समयभित्र कर तिर्ने करदातालाई छुट सहूलियत प्रदान गरिनेछ ।
- दर्ता गरेर मात्र व्यवसाय सञ्चालन गर्ने व्यवस्थालाई कडाइका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ । घुमन्ते तथा पोके व्यवसायहरूलाई कडाई गरी राजश्वको दायरामा ल्याइनेछ ।

ग. न्याय, कानून तथा मानव अधिकार प्रवर्द्धन सम्बन्धी

- सभाबाट हालसम्म निर्माण भएका ऐन कानूनहरूलाई संग्रहित गरी स्थानीय कानून संग्रह प्रकाशन गरिनेछ । निर्माण गर्न बाँकी रहेका ऐन, कानून र कार्यविधिहरूको शिघ्रताका साथ निर्माण गर्दै अद्यावधिक गर्नुपर्ने कानूनहरूलाई समय सापेक्ष संशोधन गर्दै लगिनेछ ।
- न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्र भित्रका विवादहरूको शीघ्र निरूपण गरी प्रभावकारी न्याय सम्पादन गर्न आवश्यक नीति तथा कानूनहरूको प्रबन्ध मिलाइनेछ ।
- न्यायिक समितिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको विषयगत ज्ञान र क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- मानव अधिकारको सम्मान, संरक्षण, सम्बर्द्धन र प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक नीति तथा कानून तर्जुमा गरी प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- न्याय सम्पादनको कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्न यस सम्बन्धी सम्पूर्ण प्रक्रियालाई डिजिटल जस्टिस सिस्टम तयार गरी लागु गरिनेछ ।

घ. संगठन संरचना, दरबन्दी र कार्यविवरण सम्बन्धी

- गाउँपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदनका आधारमा सन्तुलित, चुस्तदुरुस्त कार्यालय संगठन संरचना तथा सोही बमोजिम दरबन्दी कायम गरी रिक्त रहेका पदहरूमा प्रदेश लोक सेवा आयोगबाट दक्ष तथा उर्जावान स्थायी कर्मचारीहरू पदपूर्ती गरिनेछ ।
- कार्य सम्पादनलाई छिटोछरितो, गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउन प्रत्येक शाखा, इकाई तथा कार्यरत जनशक्तिको कार्य विवरण बनाई लागू गर्ने तथा कार्य सम्पादन सम्भौता गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।

ङ. मानव संसाधन तथा क्षमता विकास सम्बन्धी

- सेवा प्रवाह चुस्तदुरुस्त रूपमा सञ्चालन गर्न कर्मचारी, जनप्रतिनिधि, विद्यालय कर्मचारी लगायतलाई आधारभूत सूचना प्रविधि सम्बन्धी आवधिक रूपमा क्षमता विकास तथा पुनर्ताजकी तालिम दिइने तथा आवश्यक सफ्टवेयरको व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक कार्यक्रम ल्याइने, कार्यशैलीलाई परिणामुखी बनाइने र कर्मचारीहरूलाई सेवा प्रवाहप्रति जिम्मेवार, जवाफदेही र गतिशील बनाइनेछ ।
- सेवा प्रवाह, विकास निर्माण, नीति निर्माण तथा नविनतम कार्य लगायतका विषयहरूमा सफल अनुभवहरू आदानप्रदान गर्दै सहकार्य गर्न जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूबाट प्रतिनिधिमूलक ढंगले अन्य स्थानीय तहको अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गरिनेछ ।

- वातावरण संरक्षण तथा विपद् व्यवस्थापनका लागि टोल विकास संस्था, नागरिक समाज, नीजि क्षेत्र र गैरसरकारी संस्थाहरूलाई समन्वयात्मक ढंगले परिचालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाबाट नागरिकलाई प्रवाह गर्नुपर्ने सेवा सुविधाका सम्बन्धमा नियमित रूपमा विषयगत समिति र गाउँ कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गरी सेवा प्रवाह सुधारका सम्बन्धमा आवश्यक निर्णय लिई त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाहको पृष्ठपोषण प्राप्त गर्न मासिक तथा चौमासिक रूपमा नागरिक सन्तुष्टी सर्वेक्षण गरिनेछ । साथै त्यसको प्रतिवेदन तथा सुझावहरूको सम्बन्धमा छलफल गरी सुधारात्मक कार्यहरू सञ्चालनमा ल्याइनेछ ।
- गाउँपालिका कार्यालय तथा वडा कार्यालयलाई सेवाग्राहीमैत्री बनाई त्रिवेणीबासीको सन्तुष्टीको स्तरलाई अभिवृद्धि गर्न कार्यालयको रुपायण र सौन्दर्यकरण जस्ता कार्यहरू अगाडी बढाइनेछ ।

च. बजेट तथा स्रोत परिचालन सम्बन्धी

- एकिकृत भू-उपयोग योजना, यातायात गुरुयोजना, वातावरण व्यवस्थापन योजनासमेत समावेश भएको GIS Based Spatial Plan मा आधारित आवधिक विकास तर्जुमा गरी सोही आधारमा मध्यमकालिन खर्च संरचना सहितको वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाइनेछ ।
- उपलब्ध प्राकृतिक स्रोत तथा जनसांख्यिक लाभलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा सदुपयोग गरिनेछ । आर्थिक उपलब्धी र विकासका प्रतिफलहरूको समन्यायीक रूपमा वितरण गरिनेछ ।
- विकास निर्माणसँग सम्बन्धित कामहरूमा स्थानीय जनशक्ति तथा उपलब्ध स्रोतसाधनको प्रयोगमा उच्च प्राथमिकता दिइनेछ ।
- विकास निर्माणका कार्यहरूको गाउँपालिकास्तरीय तथा वडास्तरीय अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समितिबाट प्रभावकारी अनुगमन गर्ने र सो को चौमासिक रूपमा गाउँ कार्यपालिकामा प्रतिवेदन पेश गर्ने कार्यलाई नियमित गरिनेछ ।

छ. अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन नीति, योजना र कार्यक्रम सम्बन्धी

- सडक यातायात गुरुयोजना, पूर्वाधार निर्माण गुरुयोजना र जोखिम संवेदनशील भू-उपयोग योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- सडक, सिंचाई, खानेपानी लगायतका भौतिक पूर्वाधारहरूको सहज उपलब्धता तथा गुणस्तरमा सुधार गर्दै विकास निर्माण कार्यलाई तीव्र रूपमा अघि बढाइनेछ ।
- द्वन्द्व पिडित, विभिन्न आन्दोलनका घाईते, वेपत्ता एवम् शहिद परिवारहरूलाई सामाजिक सुरक्षा र न्यायको अनुभूति प्रदान गर्न आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- जनजाति, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, एकल महिला, बेरोजगार श्रमिक, असहाय व्यक्ति, गरिब तथा विपन्न वर्गको जीवनस्तरमा अपेक्षित सुधार ल्याउन स्वास्थ्य, शिक्षा, सीप विकास तालिम र रोजगारी एवं आयआर्जन सम्बन्धी विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

ज. स्रोतहरूको पहिचान सम्बन्धी

- वित्तीय सुशासन कायम गरिने, पारदर्शी रूपमा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ । पूँजीगत खर्चको गुणस्तरीयता र चालु तर्फको फजुल तथा अनुत्पादक खर्चलाई कटौती गरी मितव्ययीता कायम गरिनेछ ।

- सामुदायिक खेती, सहकारी खेती, करार खेती तथा व्यावसायिक खेती गर्न भूमि, पूँजी र प्रविधिको संयोजन गरी एकै प्रकारको बाली एकैसाथ उत्पादन गर्न उत्प्रेरित गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाभित्र ठूला आयोजनाहरू सञ्चालन गर्दा सम्भव भएसम्म संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, गैरसरकारी संस्था तथा स्थानीय समुदायबाट नगद लागत सहभागिता हुने व्यवस्था मिलाइनेछ । सो व्यवस्था कार्यान्वयनको लागि साभेदारी कोषको स्थापना गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा सञ्चालनमा रहेका अटो रिक्साहरूलाई गाउँपालिकामा दर्ता हुने व्यवस्था गरी रुट परमिट प्रदान तथा भाडा निर्धारण गरिनेछ ।
- गाउँपालिकास्थित खानीबाट जथाभावी चुनढुंगा उत्खनन् गर्ने कार्यलाई निमयन गर्ने, गाउँपालिकामै चुनढुंगामा आधारित उद्योग स्थापना गर्ने तथा चुनढुंगा निकासीलाई करको दायरामा ल्याउने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- खानी तथा उद्योगहरूलाई सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गतका क्रियाकपालहरू सञ्चालन गर्न जवाफदेही र उत्तरदायी बनाइनेछ ।
- गाउँपालिकाको निगालपानी नाकामा ठूलो परिमाण नापतौलको लागि तौल काँटा राखी निकासी तथा पैठारीलाई नियमित गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाले चुनढुंगा खानीबाट उत्खनन् परिमाण बराबरको रोयल्टी प्राप्त गर्नको लागि राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग लगायतका निकायमा आवश्यक पहल गरिनेछ ।

भ. विज्ञान, प्रविधि तथा नवप्रवर्तन सम्बन्धी

- बालबालिका तथा युवाहरूबाट सूचना प्रविधिका उपकरणहरू डिजिटल ड्रगको रूपमा प्रयोग हुन नदिन सचेतना अभिवृद्धि गर्न विशेष कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
- सुखी समृद्ध त्रिवेणी गाउँपालिका: सुदृढ वैज्ञानिक हाम्रा बालबालिका भन्ने नाराका साथ विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाहरूको विज्ञान तथा आविष्कार प्रति रुची तथा आकर्षण बढाउन **विज्ञान प्रतिभा कार्यक्रम** सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा योजना तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा नविनतम् खोज र अनुसन्धानबाट प्राप्त तथ्याङ्कका नतिजाहरूको आधार लिइनेछ । योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमाको लागि नवप्रवर्तनलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

ब. सुरक्षा व्यवस्था सम्बन्धी

- गाउँपालिकामा शान्ति सुरक्षा कायम गर्न स्थानीय मदिराको उत्पादन, बिक्रिवितरण तथा उपभोग नियमन र जुवातास खेल निषेध गर्ने कार्यलाई कडाईका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको सुरक्षालाई चुस्तदुरुस्त एवम् प्रभावकारी बनाउन गाउँपालिकाका बजार र सुरक्षा संवेदनशिल क्षेत्रहरूमा सडक बत्ती र सि.सि. क्यामरा जडान गरिनेछ ।
- प्रहरी निरीक्षक कमाण्डको गाउँपालिकास्तरीय प्रहरी कार्यालय स्थापनाको लागि सम्बन्धित निकायमा आवश्यक पहल गरिनेछ । करेटी, सिम्पानी र तिलामा प्रहरी चौकी राख्नका लागि सम्बन्धित निकायमा आवश्यक पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको निर्णयलाई कार्यान्वयन गर्न, गाउँपालिकामा शान्ति सुरक्षा, फोहोरमैला व्यवस्थापन, सुशासन कायम गर्न तथा अन्य कार्यका लागि नगर प्रहरीको व्यवस्था गरिनेछ । सुरुवाती चरणमा ३ देखि ५ जना रहने गरी नगर प्रहरीको पदपूर्ती गरिनेछ ।

ट. सहयोग, सहकार्य तथा समन्वय सम्बन्धी

- संघ तथा प्रदेश सरकारबाट सञ्चालन हुने आयोजना तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दा प्रभावकारी समन्वय गरिनेछ । साथै संघ र प्रदेश सरकारसँग साभेदारीमा योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको सर्वाङ्गीण विकासलाई तिब्रता दिने कार्यमा योगदान तथा साभेदारी गर्न र विभिन्न प्राकृतिक, मानव सिर्जित विपद् रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि सरकारी, गैरसरकारी तथा सामुदायिक संस्थाहरूसँग सहकार्य तथा साभेदारी गरिनेछ ।
- योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा तत्कालिन स्थानीय निकायका जनप्रतिनिधि, गाउँपालिकाका संस्थापक जनप्रतिनिधिहरु लगायतबाट सल्लाह, सुझाव लिइनेछ ।
- त्रिवेणी गाउँपालिकाभित्र र बाहिर छरिएर रहेका व्यवसायी, उद्यमी, समाजसेवी लगायत उच्च तहका व्यक्तित्वहरुको सहभागितामा लगानी सम्मेलनको आयोजना गरी त्रिवेणी विकास कोष स्थापना गरिनेछ । उक्त कोषबाट गाउँपालिकाको आवश्यकता तथा लगानीकर्ताका प्राथमिकताको आधारमा एकल वा संयुक्त रुपमा आयोजनाहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाले विगतदेखि नै सञ्चालनमा ल्याएको टोल फ्री सेवालाई थप व्यवस्थित गरिदै लगिनेछ । यसका लागि हेलो त्रिवेणी कार्यक्रम मार्फत् त्रिवेणीबासीका गुनासो, सुझाव संकलन गरी प्रभावकारी कार्यान्वयनमा ध्यान दिइनेछ ।

गाउँ सभाका सदस्यज्यूहरु,

अन्त्यमा, यस त्रिवेणी गाउँपालिकाको चौतर्फी विकासमा योगदान पुऱ्याउने राजनीतिक दल, राष्ट्रसेवक कर्मचारी, शिक्षक, विकास साभेदार संस्था, सहकारी तथा सामुदायिक क्षेत्र, व्यवसायी, श्रमिक वर्ग, नागरिक समाज, पत्रकार, आमसञ्चार जगत लगायत सम्पूर्ण त्रिवेणीबासी आमाबुबा, दिदीबहिनी तथा दाजुभाईहरुलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दै प्रस्तुत आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रमको अधिकतम् प्रतिफलसहित पूर्ण कार्यान्वयनमा रचनात्मक सहयोगको लागि हार्दिक अपिल गर्दछु ।

धन्यवाद ।

कर्ण बहादुर बाँठा मगर
अध्यक्ष, त्रिवेणी गाउँपालिका

२०८१/०३/१० गते, सोमबार ।